

MUNDARIJA

Kirish	1
Asosiy qisim	5
I. Hududniarxitektura-loyihaviy rejalashtirishni tashkil etish	6
1.1. Namangan viloyatining umumiy ma'lumotlari	7
1.2. Namangan viloyati tarixi	8
1.3. Uchqo'rg'on tumani Do'stlik M.F.Y.hududiy tuzilmasi.....	13
1.4. Me'moriy - rejaviy yechim	16
II. Ko'kalamzorlashtirish va obodonlashtirish	19
2.1. Maxalla hududi landshaftini tashkil etish.....	20
2.2. Uchqo'rg'on tumani Do'stlik M.F.Y. yangi taklif etilayotgan eksperimentallik yangi loyiha taklifining tabiati va ekologik muammolari va uning yechimi.....	28
2.3. Uchqo'rg'on tumani daxasi Do'stlik M.F.Y. hududida yangi taklif etilayotgan yangi loyiha taklif etilayotgan hududda har xil maqsadga yo'naltirilgan maydonchalar joylashtirish	30
III. Transport muhandislik va kommunikatsiyalari	41
3.1. Muhandislik tarmoqlari haqida umumiy ma'lumot.....	42
3.2. Transport tarmoqlari haqida umumiy ma'lumot	43
III. Ekologik, iqlim sharoit yechimi	50
4.1. Uchqo'rg'on tumanining iqlimi.....	51
4.2. Uchqo'rg'on tumanining tabiati, o'simliklari, hayvonot olami haqida umumiy malumotlar.....	52
Xulosa	54
Foydalanilgan adabiyotlar	55
Ilovalar	57

I.KIRISH

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgan davrdan boshlab hukumatimiz tomonidan arhitektura va shaharsozlik sohasiga katta e'tibor berilib, shaharsozlik sohasi faoliyatida bir qator O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti Farmonlari va Vazirlar Maxkamasining ushbu soha yuzasidan qarorlari qabul qilindi.

Mamlakatimizda barcha sohalarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar berayotgan yuksak samaralar ifodasini Namangan viloyati misolida ham ko'rish mumkin. Namangan ahli yurtimizda ro'y berayotgan buyuk o'zgarishlar va yangilanishlarda faol ishtirok etib, mustaqilligimizni mustahkamlash, Vatanimizni iqtisodiy-ijtimoiy rivojlantirish, ma'naviy-madaniy hayotimizni yanada yuksaltirishga munosib hissa qo'shib kelmoqda.

Qayd etib o'tilsh joyizki mustaqillik yillarida shahar va qishloqlar aholi punktlarining zamonaviy arxitektura qiyofasini shakllantirish, uy-joy va ijtimoiy-maishiy qurilishni jadal rivojlantirish, muhandislik-kommunikatsiya va yo'l-transport infratuzilmasini rekonstruksiya qilish hamda yangilash borasida kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Davlatimiz rahbarining 2009 yil 3 avgustda qabul qilingan "Qishloq joylarda uy-joy qurilishi ko'lamini kengaytirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi hamda 2010 yil 8 sentabrda imzolangan "Qishloq joylarda uy-joylarni loyihalashtirishni takomillashtirish va qurilishni yaxshilash borasidagi qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarorlari asosida Namangan viloyatida 2010 yilda namunaviy loyihalar asosida 500 zamonaviy turar-joy barpo etildi.

Qishloq joylarda namunaviy loyihalar bo'yicha yakka tartibdagi uy-joy qurilishi dasturini amalga oshirish natijasida qishloq aholi punktlarining qiyofasi tubdan yaxshilanib bormoqda, ijtimoiy-bozor infratuzilmasining rivojlangan tarmog'i yaratildi.

Arxitektura va shaharsozlik sohasini yanada rivojlantirish, shaharlar va aholi punktlarining bosh rejalarini ishlab chiqish hamda amalga oshirish holatini yaxshilash, aholi punktlarini kompleks qurish bo'yicha qabul qilinayotgan qarorlar uchun davlat va xo'jalik boshqaruvi organlarining mas'uliyatini oshirildi.

Shu bilan birga shaharsozlik sohasi ushbu zamonaviy bosqichda hududiy tizimlarning yangi masshtablari, rejalashtirish va kelajak istiqbollarining yangi loyihaviy muddatlari, shaharlarni loyihalash va qurishning yangi muammolari bilan yuzma-yuz keldi.

Bu esa yosh mutaxassislar-shaharsozlarni tayyorlashga yangicha yondashuvni talab etadi. Ular shaharsozlik sohasida barcha yutuq va kamchiliklarni o'rganib chiqib, oldingi tajribalar asosida malakaviy ko'nikma va mahoratga ega bo'lishlari lozim. Bu o'z navbatida bozor iqtisodiyoti sharoitida rivojlanib borayotgan O'zbekistonning yangi shaharsozlik strategiyasini hayotga tadbiq etish mezonidir.

O'zbekiston shaharlarining zamonaviy rivojlanishi to'xtovsiz urbanizatsiya jarayonida amalga oshadi. Bu o'z navbatida jamiyat hayotining barcha jabhalarida ko'zga tashlanadi va shaharlar ahamiyatining o'sib borayotganidan dalolat beradi. Urbanizatsiyaning o'ziga xos tomoni bu, shahar aholisining katta va yirik shaharlarda to'planishidir. Va bu jarayonning natijasi – yashash muhitining yangisini shakllantirish va eskisini rekonstruktsiya qilish talabining oshishidir. Hududlarni arxitekturaviy-rejaviy tashkil etish masalasi, ulardagi tabiiy-ekologik va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni yechishda shaharsozlik uslublarini qo'llash zamonamizning dolzarb vazifasiga aylandi.

Yashash muhitini shakllantirish butun shaharsozlik muammolari majmuasini hal etishga bog'liq. Bu muammolar o'zida shahar va uning yashash hududi (turarjoy tumanlari va kichik tumanlar) rejaviy strukturasini mukammallashtirish, turarjoy va jamoat binolari, savdo va xizmat ko'rsatuvchi markazlar loyihalarini zamonaviy va kelajak talablariga moslashtirgan holda loyihalashni aks ettiradi.

Shahar muhitiga rivojlanishning obyektiv qonunlariga bo'ysunadigan yangicha nigoh va munosabat talab etila boshlandi. Natijada bir qator hujjatlar, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari ishlab chiqilgan va qabul qilingan, hamda u davlat shaharsozlik siyosatini mukammallashtirishga qaratilgan va unda faoliyatini davlat ta'minlab beruvchi ijtimoiy-ta'minlangan bloklari – bolalar maktabgacha ta'lim muassasalari, maktablar, sog'liqni saqlash muassasalari aniq ajratib ko'rsatilgan.

Shaharni rejalashtirish loyihasini tuzish, qurilish uchun hudud tanlashdan boshlanadi. Obodonlashtirilgan shahar muhitini yaratish, avvalambor, qurilayotgan shahar yoki uning bir qismi hududini to'g'ri tanlashga bog'liq. Tanlangan hududning tabiiy shart-sharoitlari: relyefi, tuprog'i, gidrogeologik, iqlimiy, landshaft va boshqalar shaharsozlik uchun qulay bo'lishi kerak, hudud kerakli o'lchamda va konfiguratsiyada, kelajakda makoniy rivojlanish imkoniyatiga ega bo'lishi lozim.

Qulay tabiiy sharoitlar quyidagi omillarni ko'zda tutadi: unchalik baland-past bo'lmagan relief, yetarli zichlikdagi tuproqlar, chuqur joylashgan yer osti suvlari, suv bosish va yer osti suvlarining ko'tarilishi havfi yo'qligi, qulay mikroiklim, shamollarda yetarli darajada himoyalanganlik, quyuq ko'kalamzorlar yoki juda bo'lmaganda o'simliklar ekish uchun yaraydigan tuproq.

Hudud yetarli kommunikatsion sharoitlarga ega bo'lishi, unda suv ta'minoti, kanalizatsiya, energetika muammolarini tejimli yechish imkoniyatlari bo'lishi kerak. Tabiiyki, tanlangan hudud har doim bu talablarga javob beravermaydi, yuqorida keltirilgan omillarning bir qismi unda bo'lmasligi mumkin. Bu holda uni kam harajat ketkazib, qurilish uchun yaroqli holga keltirish kerak. Bunda relyefni rejalashtirish, daryo qirg'oqlarini tartibga solish, melioratsiya suv toshqinidan himoya qilish, suv ta'minoti, oqava suvlarni tozalash va boshqalar oqilona chegaralar doirasida bo'lishi lozim.

Bugungi kunda yuqorida qayd etilgan, shaharsozlik faoliyatida qabul qilingan huquqiy-me'yoriy hujjatlar ijrosini respublikamizning barcha hududlarida

qad ko'targan go'zal binolarda, sanoat korxonalarida, ta'lim muassasalarida, sport inshootlarida, yangi qurilgan, qayta rekonstruksiya qilingan keng va ravon avtomobil yo'llarida, ko'priklarda, temir yo'llarida va boshqa ko'plab inshootlarda ko'rishimiz mumkin. Bular shahar va qishloqlar husniga-husn qo'shib xalq farovonligi yo'lida xizmat qilmoqda. 2017-2021 yillarda Uzbekiston Respublikasini rivojlantirishning 5 ta ustivor yunalishi buyicha xarakatlar strategiyasi ishlab chikilgan bulib uning 4 bulimida ijtimoiy soxani rivojlantirish, 4.3 boblarida arzon uy joylar barpo etish buyicha maksadli dasturlarni amalga oshirish, axolining turmumsh darajasini yaxshilanishini tax'minlovchi yul transporti, muxandislik kommunikatsiya tarmoklarining va ijtimoiy infratuzilmalarni rivojlantirish xamda moderinizatsiya kilish:

Axolining eng avvalo yosh oilalar eskirgan uylarda yashab kelayotgan fukarolar va uy-joy sharoitini yaxshilashga muxtoj boshka fukarolarning yashash sharoitini imtiyozli shartlarda ipoteka kreditlari ajratish xamda shahar qishloq joylarida arzon uylar qurish orkali yanada yaxshilash:

Axolining kommunal maishiy xizmatlar bilan ta'minlanish darajasini oshirish eng avvalo yangi ichimlik suvi tarmoklarini kurish tejamkor va samarali zamonaviy texnologiyalarni boskichma-boskich joriy etish orkali qishloq joylarida aholining toza ichimlik suvi bilan ta'minlashni tubdan yaxshilash:

Keyingi yillarda shahar va qishloq aholi punktlarining zamonaviy me'moriy qiyofasini shakllantirish, uy-joy va ijtimoiy-maishiy qurilishni jadal rivojlantirish, muhandislik-kommunikatsiya va yo'l-transport infratuzilmasini yangilash hamda rekonstruksiya qilish bo'yicha amalga oshirilgan kompleks chora-tadbirlar Toshkent, Andijon, Farg'ona, Namangan, Qo'qon, Urganch, Qarshi, Shahrisabz shaharlarining arxitektura-loyihalashtirish tizimini sezilarli darajada yaxshilash imkonini berdi.

I. XUDUDNI ARXITEKTURA LOYIXAVIY REJALASHTIRISHNI TASHKIL ETISH

BO'LIMI

Bitiruvchi: _____ J.G'oyibnazarov
(имзо)

Rahbar: _____ I.Yakubdjanov
(имзо)

1.1.Namangan viloyatining umumiy ma'lumotlari.

Mamlakat	O'zbekiston
Status	Namangan viloyati
Koordinatlar	Koordinatlar 41°00'04" sh. k. 71 40 06 11 tuman
Ichki bo'linishlar	1941 yil 11 mart
Namangan haqida ilk manba	Namakkon
Oldingi nomlari	7.44 ming kv <u>km</u>
Maydoni	350-880 <u>m</u>
Markaz balandligi	Quruq subtropik
Iqlimi	O'zbek
Davlat tili	2 652 400 kishi (<u>2017</u>)
Aholi	292,8 kishi./km ²
Zichligi	6.5 mln atrofida
Aglomeratsiya	O'zbeklar 88,4% foiz, Ruslar 0,7%
Millatlar tarkibi	foiz, Tojiklar 8,9 foiz , Qirg'izlar 1,0 foiz qolgan 1,0 foizini boshqa millatlar tashkil etadi. Islom, Xristian, Ateist va h.k lar
Dini	
Etnoxronim	
Soat belbog'i(Poyas)	<u>UTC+5</u>
Telefon kodi	+998 69
Pochta indeksi	100000
Avtomobil kodi	50 (16 - eski)
Rasmiy sayt	<u>http://namangan.uz/ru</u>

1.2.NAMANGAN VILOYATI TARIXI.

Namangan viloyati - O'zR tarkibidagi viloyat. 1941 yil 6 martda tashkil etilgan (1960 yil 25 yanvarda Andijon va Farg'ona viloyatlari tarkibiga qo'shib yuborilgan. 1967 yil 18 dekabrda kayta tashkil etildi). Namangan (viloyat) respublikaning sharqida, Farg'ona vodiysining shim.-g'arbiy qismida, Tyanshan tog' tizmasi tarmoklari — Qurama va Chatqol tog'larining yon bag'rida joylashgan. Shimoliy va shimoliy-sharqdan Qirg'iziston Respublikasining Jalolobod viloyati, janubiy-sharqdan Andijon, janubdan Farg'ona, shimol va shimoliy-g'arbdan Toshkent viloyati va Tojikistonning Sug'd viloyati bilan chegaradosh.

Maydoni 7,44 ming km². Aholisi 2 652 400 kishi (2017). Namangan (viloyat)da 11 qishloq tumani (Kosonsoy, Mingbuloq, Namangan, Norin, Pop, To'raqo'rg'on, Uychi, Uchqo'rg'on, Chortoq, Chust, Yangiqo'rg'on), shahar (Namangan, Kosonsoy, Pop, To'raqo'rg'on, Uchqo'rg'on, Chortoq, Chust, Chortoq), 11 shaharcha (Jomasho'y, Toshbuloq, Navbahor, Oltinkon, Uyg'ursoy, Chorkesar, Xalqobod, Uychi, O'nhayat, Yangiqo'rg'on, Oqtosh), 741 mahalla fuqarolari yig'ini va 11 ta shaharcha fuqarolari yig'ini bor. Markazi — Namangan shahri

Tabiati. Viloyat hududining asosiy qismi Sirdaryoning o'ng sohilida, keng Farg'ona vodiysida joylashgan. Yer yuzasi, asosan, tekislik bo'lib, shimoldan qator tepaliklar va Chatqol hamda Qurama tog'lari bilan o'ralgan. Balandligi 350–800 m. Tog' va adirlar, tor vodiylar, vohalar to'rtlamchi geologik davrning katta-kichik daryolari va irmoqlarning faoliyatidan hosil bo'lgan. Viloyat hududi geologik faol zonada joylashgan va 8 ballgacha-zilzilalar bo'lib turadi. Keng maydonni egallab yotgan va dehqonchilik ob'ekti bo'lgan Qoraqalpoq cho'li neogen davrida paydo bo'lgan. Foydali qazilmalardan Chodak oltin koni, tog' kvarsi, surma, mis, neft, gips, ohaktosh va boshqa qurilish materiallari, shifobaxsh mineral suvlar (Chortoqda) topilgan. Chust-Pop yer osti suvining issiqligi 50° (1300 m dan

chiqadi). Suv tarkibida yod va brom bor. CHodaksoydan (450 m chuqurlikdan) 23° issiklikdagi vodorod-sulfidli suv chiqadi. CHortoq, SHahand, Kosonsoy, Uchqo'rg'on suvlari o'zining minerallanish darajasi va harakteri bo'yicha mashhur Matsesta, CHakrak, Tal suvlaridan qolishmaydi. Yer osti suvlari tog', adir, tog' oldi botiqlarida va yoyilmalarda yirik toshli, shag'alli va qumli qatlamlarda joylashgan. Sirdaryoga yaqin zonalarda yer osti (sizot) suvlari mavjud. Iqlimimi keskin kontinental. Yozi uzok, issiq, qishi qisqa, nisbatan sovuq. Yillik o'rtacha temperatura 13°. Yanvarda temperatura —25° gacha pasayadi, iyunda 35—45° ga yetadi. Vegetatsiya davri 230 kun. Viloyatning turli qismlarida yog'in miqdori turlicha. Chortoq shahrida o'rtacha yillik yog'in miqdori 230 mm, g'arbida 90–190 mm, sharqda 300–400 mm, tog' etaklarida 600 mm. Yog'inning eng ko'p kismi bahor va kuzda yog'adi. Daryolari yog'indan, tog'lardagi qor va muzliklardan suv oladi. Namangan (viloyat)da ko'plab mavsumiy soylar mavjud. Eng katta daryosi — Sirdaryo. U Norin va Qoradaryoning qo'shilishidan hosil bo'ladi. Norin va Sirdaryoga CHatqol tog'laridan oqib tushadigan Pochchaotasoy, CHortoksoy, CHustsoy, Olmossoy, CHodaksoy, G'ovasoy, Kosonsoy, Namangansoy kabi sersuv tog' daryolari kuyiladi. Kosonsoy, CHortoq, Eskier suv omborlari, Oxunboboev, SHimoliy Farg'ona, Katta Namangan kanallari qurilgan. Bahor va yoz boshlarida sodir bo'ladigan sel hodisalaridan saqlanish uchun sel omborlari barpo qilingan. Tuproklari prolyuvial (??), o'tloq, o'tloqi-botqoq, och tusli bo'z, ayrim joylarda sho'rxok, och tusli qo'ng'ir, jigarrang. Adirlar qumtosh, mergel, lyoss va chag'irtoshlar bilan qoplangan. Bahorda efemer (??) o'simliklar o'sadi, chorva mollari boqiladi. Tekislik qismlarida bo'z, ko'ng'ir tuproqlar, qadimdan dehqonchilik qilib kelingnidan tabiiy holati o'zgargan va unumdorligi oshirilgan. Kosonsoyda tipik va qoramtir bo'z tuproq, Namangan, Uchqo'rg'on, CHust tumanlarida och bo'z tuproq tarqalgan. Tekislik qismining ekin ekilmaydigan yerlarida sho'ra, shuvoq, lola, otquloq, Sirdaryo bo'ylarida betaga, astragal va boshqa o'sadi. Tog'larda archazorlar, yovvoyi olcha, olma va yong'oqzorlar uchraydi. Tog'larning baland qismi subalp o'tloklari — yozgi

yaylovlardan iborat. Namangan (viloyat)da deyarli oʻrmon yoʻq. Namangan mevali oʻrmon va oʻrmon koʻchatzori mavjud. Choʻl va adirlar oʻzlashtirilib yuborilganligi sababli boʻri, tulki, kabon, yumronqoziqlar kam uchraydi. Togʻlarda togʻ takasi, sugʻur bor. Adirlarda kalamush, dala sichqoni, echkamar, tipratikan, choʻl toshbaqasi, turli xil ilon va kaltakesak koʻp. Qushlardan burgut, kaklik va boshqa bor. Qorabovur, yovvoyi oʻrdak va boshqalar ovlanadi. Daryo, soy va boshqa suv havzalarida har xil baliqlar yashaydi, andatra keng tarqalgan. Podchaotasoy va Gʻovasoyda qunduz ham uchraydi. Namangan (viloyat) xududining intensiv oʻzlashtirilishi oqibatida sudralib yuruvchilar, qushlar, sut emizuvchilar, baliklarning koʻp turlari kamayib bormoqda.

Aholining asosiy qismini oʻzbeklar (88,4%) tashkil etadi, shuningdek, tojik (8,9%), kirgiz (1,0%), rus (0,7 %), tatar, ukrain, ozarbayjon, yahudiy, belorus, arman, qozoq va boshqa millat vakillari ham (jami 89 millat) yashaydi. Aholi zichligi oʻrtacha 1 km² ga 292.8 kishi. Qishloq aholisi 1369,4 ming kishi, shaharliklar 808,8 ming kishi (2017).

Xoʻjaligi. Namangan (viloyat) respublika ishlab chiqarish va madaniy taraqqiyotida yetakchi oʻrinlardan birini egallaydi. Viloyat sanoatining asosiy tarmoqlari: mashinasozlik, elektrotexnika, kimyo, paxta tozalash, oziq-ovqat sanoatlari. Namangan (viloyat)da 170 dan ziyod sanoat korxonalari mavjud. Eng yirik sanoat korxonalaridan — mashinasozlik, avtomobillarni tuzatish, gʻisht, yogʻ-ekstraksiya, paxta tozalash, oziq-ovqat (vino zavodi, pivo k-ti, "Namangan salqin ichimliklari", "Rohat", "Namangankonserva", "SHirinlik", "Kosonsoy-konserva" korxonalari), kimyo, "Elektroterm" ishlab chiqarish birlashmasining yetakchi korxonasi, ipak gazlamalar, badiiy buyumlar fabrikasi va h.k. 3402 kichik, 249 shirkat, 76 qoʻshma korxona faoliyat koʻrsatmoqda. SHular orasida: "Navroʻz" Oʻzbekiston—Kanada, "SHohi Soʻzana", "Nestle-Oʻzbekiston", "SHams LTD", "Hyp", "Ohangar", "CHust pichogʻi", "Namanganshina", "Kosonsoy-Tekmen", "Popfen", "Silk-Road", "Kasmir Deri", "Namanganqogʻoz", "Yanis IV", Oʻzbekiston—Rossiya "Kem-tosh", "SHifo" korxonalari,

O'zbekiston—Xitoy "CHanna-Tekstil" qo'shma korxonasi, O'zbekistan—Turkiya "Kosonsoytekstil" va boshqa bor.

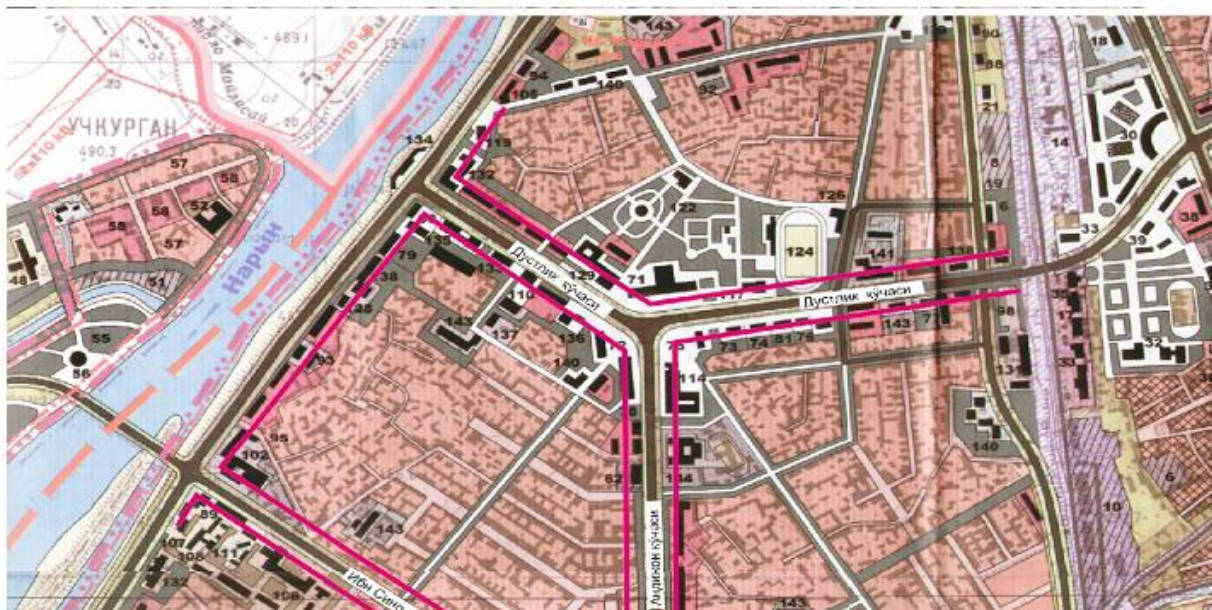
Qishloq xo'jaligi. Viloyat qishloq xo'jaligining asosiy tarmog'i — paxtachilik. Namangan (viloyat) mamlakatda yetishtirilayotgan pax-taning 8—9% ini beradi. G'allakorlik, polizchilik, tokchilik, sabzavotchilik, ipakchilik va chorvachilik rivojlangan. Tekislikdagi sug'oriladigan tu-manlarda chorvachilik, asosan, kora-mol, tog' oldilaridagi tabiiy o'tloqlarda qo'y va echki (jumladan, mayin junli) boqiladi. Qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yerlar maydoni 548,1 ming ga, shundan haydaladigan yerlar 219,8 ming ga, yaylovlar 287,9 ming ga, bog' va ko'p yillik daraxtzorlar 31,2 ming ga, tokzorlar 8,7 ming ga ni tashkil qiladi. Don ekinlari 80,4 ming ga, paxta 109,5 ming ga, kartoshka 1,3 ming ga, sabzavot 3,5 ming ga, poliz ekinlari 1 ming ga, ozuka ekinlari 14,4 ming ga maydonni egallaydi, 7760 ga o'rmonzor, 3 ming ga tutzor bor (2017). Yerning meliorativ holatini yaxshilash maqsadida 4 ming km kollektor drenaj tar-moklari qurilgan. Viloyatning hamma tumanlarida sug'oriladigan maydonning asosiy qismida paxta va don ekinlari ekiladi. Namangan (viloyat)da 13 ming 453 nf fermer xo'jaligi bor. Jamoa va xususiy xo'jaliklarda 667,1 ming qoramol (shundan 261,4 mingi sigir), 899,3 ming kuy va echki, 5,8 ming ot mavjud, parrandachilik bilan ham shug'ullaniladi.

Transporti. Avtomobil yo'llarining uzunligi 1,7 ming km (shu jumladan, qattiqqoplamalisi 1,6 ming km). Andijon—Ko'qon, Toshkent-Pop-Qo'qon-Andijon va Namangan—Uchqo'rg'on o'rtasida poezdlar qatnaydi. Namangan—Marg'ilon—Farg'ona, Namangan— Andijon, Namangan—Qo'qon yo'nalishida avtobuslar qatnovi yo'lga qo'yilgan.

[illegible]

12

1.3.Uchqo'rgon tumani markazining bosh rejasi

1.4.Me'moriy - rejaviy yechim.

Uchqorg'on shahardagi Do'stlik MFYsi xududini loyihalashtirilayotgan hudud 26000 m² maydonni egallaydi. Loyihadan asosiy maqsad maxallada joylashgan aholini zamonaviy turar-joy binolari, zamonaviy muhandislik kommunikasiyalari mujaassamlashtirilgan namunaviy loyihalarni barpo etgan holda yahlit kompozitsion yechim takif etishdir.

Men o'z loyihamda 26000 m² joyni egallagan maxalla hududini tashkil etish masalasini hal etganman. Loyiha ustida ishlash jarayonida ushbu hududni tashkil etuvchi mavjud turar-joy binolari ham ma'nan, ham jismonan eskirganligini hisobga olgan holda ulardan vos kechish masalasini qo'ydim. Men loyihalashtirgan maxalla uchun umumiy kichik jamoat markazi tashkil qilindi. Maxalla hududida 2 va 1 qavatlardan iborat bo'lgan turar-joy binolarida foydalanildi. Binolarni loyihalashda havoning aylanishi, yer osti suv sathi 4-8 m tashkil etganligi sababli tashqi namlik va karroziyaga qarshi gidroizolyatsiya ishlarini amalga oshirilsh, yer osti suv sathini pasaytirish uchun tik quduq (gorizontal va vertikal) larni qurish va mavjud kollektorlarni tozalsh orqali sizot suvlarni beton ariqlar orqali shahardan

tashqariga chiqarishdan iborat. Ko'cha va maydonlarda manzarali daraxtlarni ekish orqali havoni yanada tozalashga va ochiq havoda dam olishga hizmat qiladi. Bu ham bolalarni salomatligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va ta'lim jarayonini yaxshilanishiga ko'maklashadi.

Uchqorg'on shahardagi Do'stlik maxalla fuqoralar yig'ini aholisi haqida

MA'LUMOT

№	Nomlanishi	Soni
1	Xonadonlar soni	384
2	Oilalar soni	609
3	Aholi soni	2670
4	Erkaklar soni	1239
5	Ayollar soni	1431
6	SHu jumladan voyaga yetmaganlar(18 yoshgacha)	942
7	Yosh bolalar (7 yoshgacha)	230
8	Bolalar va o'smirlar (7 yoshdan 16 yoshgacha)	156
9	Yakka yolg'iz keksalar soni	5
10	Nogironlar soni	46
11	Urush faxriysi	1
12	Pensiya yoshdagilar	229
13	Tadbirkorlik bilan band bo'lgan aholi	66
14	Oilaviy tadbirkorlik bilan shug'ullanayotgan oilalar	10

15	Kollej bitiruvchilar (2017/2018 o'quv yili)	43
----	---	----

**Uchqorg'on shahardagi Do'stlik fuqoralar yig'inidagi ta'lim muassasalari
to'g'risida ma'lumot**

№	Muassasalar nomi	Soni
1	Maktabgacha ta'lim muassasalari	0
2	Maktablar soni	0
3	Kollejlar	0
4	Akademik litseylar	0
5	Oliy o'quv yurtlar	0
6	Kasbga o'rgatuvchi o'quv kursi	0
7	CHet elda ta'lim oladigan	3

**Uchqorg'on shahardagi Do'stlik maxalla fuqoralar yig'ini xududidagi
ob'ektlar to'g'risida ma'lumot**

№	Ob'ektlar nomi	soni
1	Maxalla guzari	0
2	Savdo dokoni	6
3	To'yxona	1
4	Umumiy ovqatlanish joylari	2
5	Internet klublar soni	1
6	Masjidlar soni	1

7	Ziyoratgohlar soni	0
8	Bozorlar soni	0
9	Non ishlab chiqarish korxonasi	0
10	Go`zallik salonlari	4
11	Kutubxona	1

**Uchqorg`on shahardagi Do`stlik maxalla fuqoralar yig'ini xududidagi
ko'p qavatli va yakka tartibdagi uylarga oid**

Ma'lumot

№	Nomlanishi	soni
1	Ko'chalar soni	7
2	Yakka tartibdagi xonadonlar	286
3	Ko'p qavatli uylar	7
4	Jami xonadonlarda doimiy ro'yxatga olingan fuqarolar	2670
5	Doimiy vaqtincha ro'yxatdan o'tmagan holda yashayotgan shaxslar	758

**Uchqorg`on shahardagi Do`stlik maxalla fuqoralar yig'ini xududidagi
ko'chalar bo'yicha ma'lumot**

№	Nomlanishi	Soni
1	SH.Burxonov ko'chasi	

2	Farobiy ko'chasi
3	Abdullayev ko'chasi
4	A.Temur ko'chasi
5	At.Termiziy ko'chasi

Men o'z loyiha taklifimda Do'stlik MFY Aholisiga qulaylik yaratish maqsadida kichik jamoat markazi tashkil etdim. Markaz hududida esa favvoralar atrofida sayr qilish, o'tirib suhbat o'tkazish, muzqaymoq yeyish, salqin ichimliklar ichish, ro'likli konki, skeytlarda va velosipedlarda uchish, kolyaskada yosh bolalar uchun sayr qilish miriqib xordiq chiqarishlari uchun markazda istiroxat bog'I tashkil etdim. Turar-joy binolari guruhli qilib tashkillashtirdim. Har bir guruhda turar-joy hovlilari joylashtirib chiqdim. Hovlilarda bolalar o'ynashi, kattalar suhbat qurishi, avto egalari mashinalarini vaqtinchalik saqlashi uchun sharoitlar yaratdim. Barcha bino va inshootlar o'zaro piyodalar yo'lkalari bilan qulay tarzda bog'lab chiqdim. Bundan tashqari MFY hududida maroqli sayr qilish uchun ko'kalamzorlarga boy bo'lgan alleya tashkillashtirdim. Alleyada nafaqat piyodalar uchun balki velosiped haydovchilariga ham yo'laklarini xam loyixaladim. Do'stlik MFYsi hududida va uning chegaralarida transport va avtomobil qatnovi uchun qulayliklar yaratilgan.

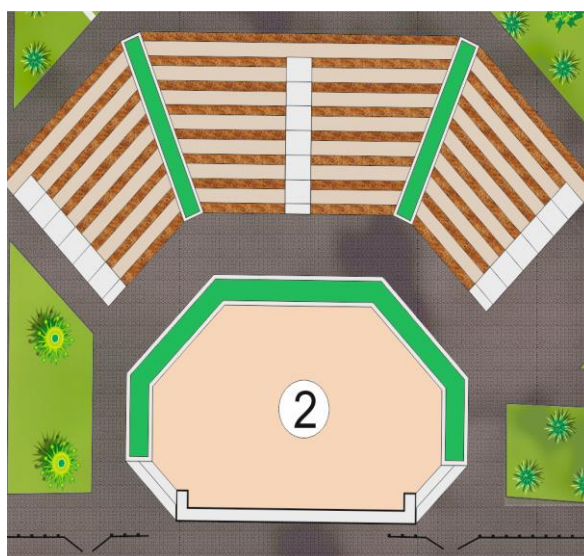
Do'stlik MFYsi hududi ko'kalamzorlashtirildi. Buning uchun soya beruvchi va dekorativ daraxtlar mavsumiy gullaydigan butalar, qishin-yozin ma'lum bir ketma-

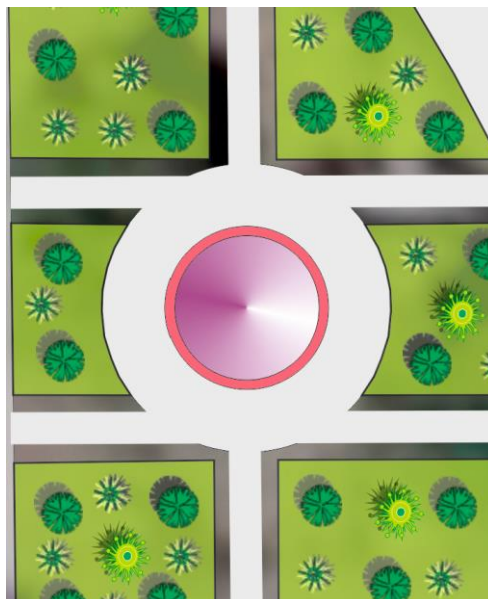
ketlikda gullaydigan anvoi
rejalashtirib chiqdim.

gullar ekish

Aholiga yana bir qulaylik yaratish uchin oz loyiha taklifimda yozgi anfiteatr
Binosiga xam loyiha taklif berdim.

Markaz hududidagi sayr qilish uchun moljallangan joylar

Turar-joy binolarini guruhli qilib tashkillashtirish

Turar-joy binolarini joylashish orni

Istiroxat bog'ining landshaftlariga misollar

Do'stlik MFY hududi aholisini yillik o'sish soni

P

$A=a(1+ \dots\dots *T)$ bunda: 1) A-kelajakdagi odam soni,

100

2) a-mavjud axoli soni, (**2670** kishi)

3) P- 1-yil uchun o'rtacha o'sish surati,(P=1,4).

1,4

4) T- Yil.

$$A=2670(1+\dots\dots*10)=3044$$

100

Demak; 10 yildan so'ng aholi soni o'rtacha **3044** taga yetar ekan.

P

$A=a(1+ \dots\dots *T)$ bunda: 1) A-kelajakdagi odam soni,

100

2) a-mavjud axoli soni, (**2670** kishi)

3) P- 1-yil uchun o'rtacha o'sish surati,(P=1,4).

1,4

4) T- Yil.

$$A=2670(1+\dots\dots*20)=3418$$

100

Demak; 20 yildan so'ng aholi soni o'rtacha **3418** taga yetar ekan.

II. KO'KALAMZORLASHTIRISH VA OBODONLASHTIRISH BO'LIMI

Bitiruvchi: _____ J.G'oyibnazarov
(imzo)

Rahbar: _____ I.Yakubdjano
(imzo)

2.1.Maxalla hududi landshaftini tashkil etish

Do'stlik MFY hududi tuzilmasini landshaftini tashkil etilishi qo'shniçilik munosabatlari, dam olish, jamoatchilik bo'sh vaqti va turli darajadagi hududlarda dam olishni piyodalar uchun yetib borish imkoni borligining psixologik qulayligini hisobga olgan holda rejalashtiriladi. Masalan, shaxsiy dam olish kichik bog' hududida kichik hovlilarda, ochiq xonadon ayvonchalarida va birlamchi uy oldi maydonlarining umumiy hovlilarida tashkil etiladi (odatda bu yerda oila a'zolari va kichik yoshdagi bolalar kattalarning nazorati ostida dam oladi;

Do'stlik MFY sidagi kichik maktab yoshidagi bolalarning va qariyalarning dam olishi uy oldidagi yarim jamoatchilik maydonlarida tashkil etiladi; o'smirlar va kattalarning dam olishi maxallaning jamoatchilik maydonida tashkil etiladi. Yoshlar dam olish va bo'sh vaqtini turar joydan tashqarida (shahar yoki tuman rekreatsiyalarida) o'tkazishni afzal ko'radi.

Do'stlik MFY sining landshaft–rekreatsion fazolarning barcha sanab o'tilgan elementlari turar joy qurilishi landshaft muhiti yaxlitligini shakllantirishda, dam olish, muloqot qilish va bo'sh vaqtni o'tkazish muhitning psixologik va fiziologik qulayligini ta'minlashda o'zaro bog'lovchi ahamiyatga ega bo'ladi. Muhitning qulay mikroiqlimiy, sanitariya-gigienik va estetik tavsiyalarini yaratish muhim ahamiyatga ega. Bunda landshaftni tashkil etishda o'simliklarni to'g'ri tashkil etish yetakchi ahamiyatga ega bo'ladi.

Aholining turli guruhlarining dam olishini ta'minlash uchun kichik yoshdagi bolalarning (0-4 yosh), maktabgacha yoshdagi bolalarning (5-7), kichik yoshdagi o'quvchilar (8-10 yosh), o'rta yoshdagi o'quvchilar (11-14 yosh), o'qiyotgan yoshlar (15-22 yosh), ishlayotgan yoshlar (23-35 yosh), mehnat qilish qobiliyatiga ega aholi (36-60 yosh) va nafaqaxo'rlar (60 va undan ortiq yosh) dam olishi hududlarini funksional zonalarga ajratishni ko'zda tutish zarur.

Aholining har bir guruhi o'z vaqt byudjetiga ega turar joy tuzilmasi hududida dam olishning tarkibi va mazmuniga o'zining o'ziga xos talablarini qo'yadi:

Taxminan 70% maktabgacha yoshdagi bolalar yakshanbadan boshqa kunlar maktab muassasalarida bo'lishadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar nisbatan ham harakatchan bo'lishadi va odatda uyga kirish joylari yaqinida sayr qilib yurishadi. Ko'pincha ularni oiladagi katta yoshdagi kishilar kuzatib yurishadi, bu kattalar uchun o'yin maydonlarida yoki ular yonida dam olish joylari tashkil etiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin maydonlari kichik shakllar to'plami bilan jihozlanishi kerak, bunday yoshdagilar uchun qum chuqurlari, past arg'imchoqlar, sirpanib tushuvchi balandliklar va boshqalar o'ziga xosdir.

Kichik va o'rta yoshdagi maktab o'quvchilari kunning ikkinchi yoki kechki yarmini maxallaning o'yin maydonchalarida o'tkazishadi. Ular maktabgacha yoshdagi bolalarga nisbatan ancha harakatchan va mustaqil bo'lishadi, ularning o'yin maydonchalari kichik shakllarning ancha keng to'plamiga ega bo'lishi va iloji boricha turar joy binolaridan ko'kalamzor bilan, maktabgacha yoshdagi va kattalar dam oladigan maydonchalar bilan ajratilishi kerak.

O'rta va katta yoshdagi maktab o'quvchilari kunning ko'p qismini maktabda o'tkazishadi va vazifalarini bajarish uchun ko'p vaqt sarflashadi. Bu guruhdagi bolalar uchun hududning boshqa komponentlaridan ajratilgan asosan sport maydonlari barpo etilishi kerak.

Kattalar va yoshlar ish kunlarini o'rtacha 10-11 soat turar joylaridan tashqarida o'tkazishadi (ish, o'qish, madaniy-maishiy va tomoshabop joylarga, stadionlar va shahar parklariga borish). Aholining bu guruhi mikrorayon hududidan eng kam foydalanadi.

Pensionerlar vaqtining ko'p qismini uy yaqinida o'tkazishadi. Ularning taxminan 20% maktabgacha yoshdagi bolalar bilan, 60% esa bolalarsiz dam olishadi. Ular uchun uy yaqinida maydonchalar quriladi.

Turar joylar qurilishida har xil kompozitsion-fazoviy qurilmalar qo'llanilishi mumkin. SHuningdek turar joy guruhlari, masalan, perimetral va chiziqli kompozitsion-fazoviy qurilmalar quriladigan va aloxida turgan uy-joy oldidagi hududlarning landshaftini tashkil etishi namunalari ko'rsatilgan. Turar joylar maydonchalarining normasi pastdagi jadvalda berilgan.

Turar joy hududlariga har xil maqsadga yo'naltirilgan maydonchalar joylashtirish.

№	Maydonchalar turlari	Normativlar
	Bolalar maydonchalari	0,55 - 0,7 m ² /k.
1	Kichik yoshdagi o`quvchilar uchun	0,2 m ² /k.
2	Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun	0,35-0,5 m ² /k.
3	Sport maydonchalari	1.00 m ² /k.
4	Dam olish maydonlari	0,2 m ² /k.
5	Xo`jalik maydonlari	1.00 m ² /k.
6	Yo`laklar	1 0 %
7	Ko`kalamzorlashtirilgan maydonlar	30 %

Loyihalash tajribasi shuni ko'rsatadiki, turar joy hududlarida 1m²/kishi hisobida sport maydonchalari joylashtirish mumkin emas. Faqatgina 0,7m²/ kishi hisobida joylashtirish mumkin. Qolgan maydonchalar yoki ularning katta qismini bevosita turar joy qurilishi hududidan tashqarida joylashtirish mumkin.

Do'stlik MFY sidagi turar joy guruhlari hududlarini landshaftini tashkil etishga misol:

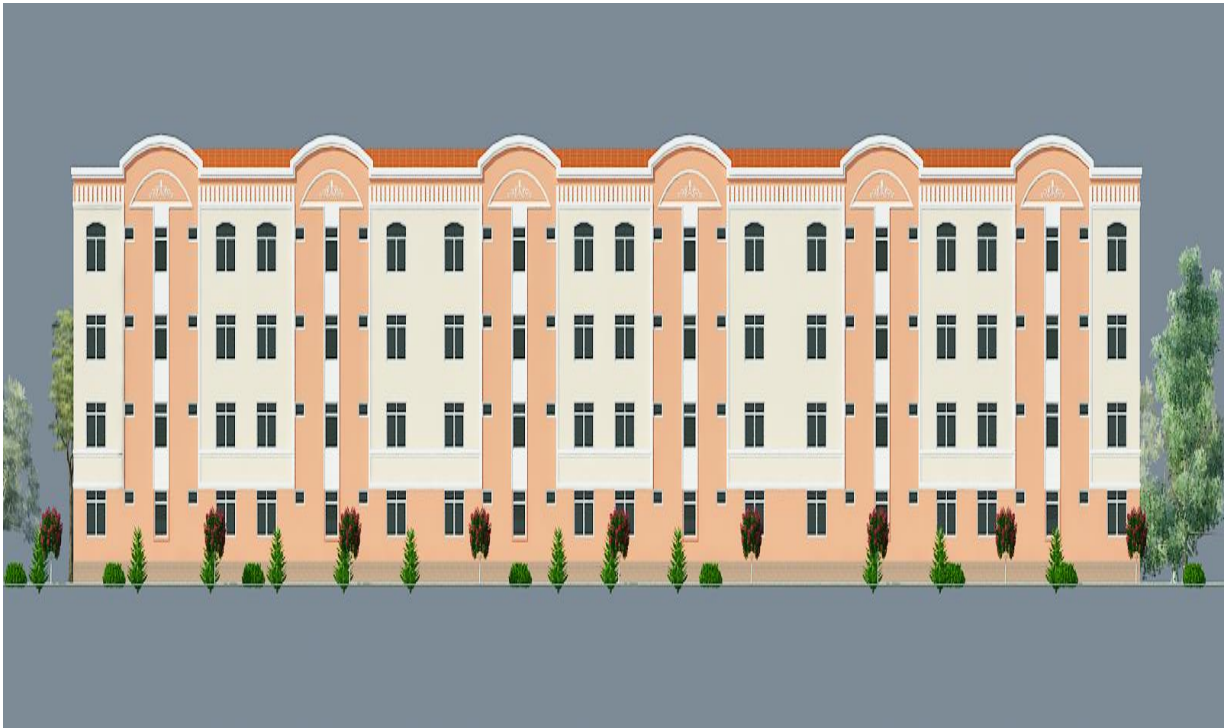
Do'stlik MFYsidagi alohida turgan uy oldi hududi landshaftini tashkil etishga misol:

Maktabning sportga tegishli o'zagini sport bilan ta'minlash hisobiga kiritilmaydi. U yerdan o'quv mashg'ulotlari uchun yilda faqat 4 oy (aprel-may, sentyabr-oktyabr) atrofida foydalanilishi mumkin, qolgan vaqtda esa aholining bolalar guruhi foydalanishi mumkin.

SHuning uchun turar joy hududini sport bilan ta'minlash hisobiga ularni ham qo'shib umumiy maydonlar sonini kamaytirish mumkin. Bu yechim hududini ko'proq samarali foydalanish imkonini beradi.

Do'stlik MFY dagi zamonaviy namunali uylardan lahvalar

Do'stlik MFY sidagi turar joy hovlilari hududida aholi dam olishi uchun mo'ljallangan maydonchalardan tashqari har xil maqsadlarga yo'naltirilgan xo'jalik maydonchalarini ham loyihalash kerak. (Kirlarni quritish uchun, gilam qoqish uchun, axlat yig'ish qurilmalari uchun). Axlat yig'ish maydonchalari uylarda axlat quvurlari bo'lgan taqdirda ham loyihalanadi. Bunday hollarda ular kvartal ichidagi yo'l va yo'laklardan yig'iladigan yirik axlat yig'ish vazifasini o'taydi.

Do'stlik MFY sining turar joy qurilishida madaniy-maishiy va savdo muassasalari, maktablar, bog'chalar va bekatlarga eng qisqa va qulay yetishni ta'minlovchi yo'l-transport tarmog'i ham o'rin egallashi lozim.

Turar joy tashqi muhitining mikroiklimiy qulayligining asosiy sharti hududning soya tushish va havo almashishi tartibini hisobga olgan eng optimal landshaft elementlarini fazoviy tashkil etish hisoblanadi. Bu borada mahalliy iqlim sharoitida ochiq va soya muhitlarning to'g'ri nisbati hisobga olinishi lozim (daraxtlar va soyabonlar, pergolalar va boshqalar bilan). Turar joy hududlarini landshaft tashkil etishda ko'kalamzorlashtirish prinsiplarini bilish shart. SHuning uchun daraxtlarning soyalantirish rejimini va landshaft elementlarini joylashtirilishini olish kerak.

Do'stlik MFY da yashash hududlariga yashil o'simliklarni shunday joylashtirish kerakki, ko'kalamzor hududlarda havo almashish imkoniyati bo'lsin. Havo aylanishiga to'sqinlik qiluvchi baland yashil ekinlar bilan o'ralgan o'tloqlar, maysazorlar, xiyobonlar yaratishda teskari natija hosil bo'lishi mumkin, ya'ni ko'kalamzorlashtirilgan hududlarda harorat yuqori bo'ladi.

Bolalar, sport maydonchalari va dam olish maydonchalari atrof hududdan ularda havo yaxshi aylanishini hisobga olgan holda ajratiladi. SHuning uchun bu maydonchalar atrofiga panjarasimon butalar va daraxtlar ekiladi.

Turar joy hududlarini shahar ichki yo'larini ko'kalamzorlashtirish va katta ko'chalardan quyuvq daraxtlar va butalar ekib ajratish lozim. Axlat yig'iladigan

xo'jalik maydonchalari o'rab turgan hududdan ajratilishi va butun kun davomida qalin daraxt va butalar ekish bilan soya etilishi lozim. CHoyshab quritilishiga mo'ljallangan xo'jalik maydonlariga shunday joy tanlash kerakki, butun kun davomida quyosh tushishi va yaxshi havo aylanishi lozim.

- Bolalar, sport maydonchalari va dam olish maydonchalari atrof hududdan ularda havo yaxshi aylanishini hisobga olgan holda ajratiladi. SHuning uchun bu maydonchalar atrofiga panjarasimon butalar va daraxtlar ekiladi.

Turar joy hududlarini daraxtlar va butalar bilan ko'kalamzorlashtirish misollari

- Kichik yoshdagi maktab o'quvchilari maydonchalarida bolalar cho'milish basseynlari,
- Bolalar maydonlari hisobiga kirmaydigan maydonlar joylashtirish mumkin. Ba'zi hollarda maktabgacha va kichik yoshdagi, ya'ni 9-13 yoshgacha maktab o'quvchilari uchun umumiy kompleks maydonchalar qo'llash mumkin. Bunday maydonchalar o'lchamlari 350-400 m bo'ladi.

Do'stlik MFY sidagi bolalar kompleks maydonchalarini o'lchamlari

Bolalarning yoshga ko'ra guruhi	Ming kishiga maydonlar soni	Maydonlar o'lchami, m
Bog'cha va maktabgacha yoshdagi (7 yoshgacha)	2	150-200
Kichik maktab yoshidagi (7 dan 13 yoshgacha)	3	200-250

Kichik yoshdagi maktab o'quvchilari va bog'cha yoshidagi bolalar maydonlarini birlashtirish tavsiya etilmaydi. Bog'cha yoshidagi bolalar maydonchasini kattalar dam olish maydoni bilan birlashtirish mumkin.

Doim qo'llaniladigan kichik shakllardan tashqari har xil yog'och va betondan tayyorlangan original qurilmalar qo'llanilishi mumkin.

Do'stlik MFY sining Sport maydonchalari turlari

Sport maydonchalari turlari	Maydonlar o'lchamlari		1000 kishilik turar joy guruhlariga uchun maydonlar soni		
	umumiy	o'yin	0,5 - 6,5	3, 5 - 5,5	1,5 - 3,5
Basketbol maydoni	30x80	26x14	2-3	-	-
Voleybol	25x14	9x18	3-4	2-3	2-4
Tennis	40x20	24x11	1 -2	1	-
Stol o'yinlari	4,5x8	-	3	2	2
Gimnastika o'yinlari uchun	600m ²	-	1	1	-

1,5-2,5 ming kishilik alohida turar uylar guruhlarida 22x25 m o'lchamli kompleks sport maydonlari loyihalanishi mumkin. Bularga maktab sport maydonlari kirmaydi. Sport maydonlari bino oynalariga 25 m dan yaqin bo'lmasligi kerak. Yoshi katta aholi uchun maydonlar o'lchamlari belgilanmaydi. Bir maydonchani eng qulay o'lchamlari 25-75 m². Ba'zi hollarda 150 m.gacha ruxsat etiladi.

Yo'l va yo'lak tarmog'i hovli yo'laklariga qo'shimcha sifatida xizmat qilishi lozim. Ularga ham yo'l-transport tarmoqlariga qo'yiladigan talablar tegishlidir. Turar joy guruhlarida hududida harakat maqsadi va intensivligidan kelib chiqqan holda piyodalar yo'lagi eni quyidagi ma'lumotlarga asoslanib belgilanadi.

Turar joy hududlarida yashil o'simliklarni hududning havo almashinini hisobga olib joylashtirish lozim. Baland yashil ekinlar bilan o'ralgan o'tloq,

maysazor, xiyobonlarda havo harakati sekin bo'ladi. Bu havo haroratining ko'tarilishiga olib keladi. Turar uylar hududlarini shahar ichki yo'l va ko'chalaridan quyuq daraxt va butalar ekish orqali ajratish lozim.

Do'stlik MFY dagi turar joy piyodalar yo'laklarining eni

Yil davomida foydalaniladigan transit yo'llar	3 m
Tranzit va mavsumiy yo'laklar	2,25-1,5m
Yil davomida va mavsumiy qo'llaniladigan yo'laklar	0,5- 0,75m

Do'stlik MFY da joylashgan bolalar bog'chalarining landshaftini tashkil etish

Bolalar bog'i hududida quyidagi zonalar joylashtiriladi: bolalar bog'i, o'yin maydonchalari mavjud bo'lgan yozgi ayvon, yashil ekinalr, xo'jalik hududi, yo'llar, yo'laklar.

Ikki guruhga mo'ljallangan ayvonli maydonchalar bolalarning asosiy vaqtini o'tkazadigan, shuningdek ularning organizmini toblash va dam olishini tashkil etish uchun mo'ljallangan. Maydonchani shunday loyihalash kerakki, tarbiyachilar har qanday vaqtda bolalar nima bilan shug'ullanayotganini ko'rib turishi lozim. Har xil guruhdagi bolalarning o'zaro aloqasiga yo'l qo'ymaslik uchun har bir maydonchani boshqalaridan yashil ekinlar bilan ajratiladi.

Do'stlik MFY ning guruh maydonchalar hududini quyidagi zonalarga ajratish:

Zona	Bolalar yoshiga qarab zona o'lchamlari	
	3	3 dan 7 yoshgacha
Soyabon	32	32
Jismoniy tarbiya uskunalari	20	50
Guruh o'yinlari	50	55
Qum maydonchasi	15	15

Tinch dam olish	33	28
-----------------	----	----

Soyabonlar guruh mashg'ulotlari va faol harakat talab qilmaydigan (kitob o'qish, qo'g'irchoq o'ynash) o'yinlar uchun mo'ljallangan. Tinch dam olish hududida bolalar skameykalari va stollari joylashgan "yashil cho'ntaklar" qo'llaniladi. Maydonchada soyabondan tashqari qum maydonchasi bo'lishi kerak. Maydonchada bolalar fantaziyasini rivojlantiradigan va oson yig'iladigan uskunalar katta ahamiyatga ega.

Umumiy maydonlarni 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalar uchun quriladi. Unga jismoniy tarbiya maydoni, tirik burchak, poliz, mevali bog', cho'milish hovuzi, velosiped uchish uchun halqasimon yo'lak va h.k. kiradi. Jismoniy tarbiya maydoni (250 m²) tirmashib chiqish, voleybol, basketbol, sakrash va boshqa harakatchan o'ynilar uskunalar bilan jihozlanadi. Tirik burchak (20 m²) bog'chaning xo'jalik hududiga yaqin joylashtiriladi. Bu yerda quyon, tovuq, va boshqa kichik hayvonlar uchun qafaslar joylashtiriladi. Polizga janub tomondan soya tushmasligi kerak. Jo'yaklar iloji boricha sharqdan g'arbga qartaib joylashtirilishi lozim. Polizni karam, pomidor, ildizmevali ekinlar uchun hududlarga ajratish maqsadga muvofiqdir. Jo'yaklar eni 1 m, uzunligi 3 m. Bolalar bog'i landshaftini tashkil etish 8-chi rasmda keltirilgan.

Mevali bog'da asosiy mevali daraxt va butalar turlari (olma, nok, olcha, gilos, smorodina, malina) bo'lishi lozim. Bolalar cho'milish hovuzi (25-30 m² va 25-50 sm chuqurlikda) bolalarni toblash va suv o'yinlarini o'tkazish uchun mo'ljallangan. Bundan tashqari kemalar suzishi uchun ariqlar o'tqazish tavsiya etiladi. Bu ariqlar guruh maydonlari yonidan o'tqazilishi mumkin.

Do'stlik MFY dagi bolalar bog'chasi hududi perimetri bo'ylab butalar 2 qator tirik panjara qilinadi va eni 5m dan kam bo'lmagan chiziqda daraxt qatori ekiladi. Umumiy foydalanishga mo'ljallangan maydonchalar atrofidagi daraxtlar havo aylanishi hisobga olingan holda joylashtiriladi. Daraxt va butalar shunday joylashtirilishi kerakki, maydon hududining katta qismiga (55%) kun davomida

quyosh tushishi lozim. Daraxt va butalar bog'cha binosiga soya qilmasligi kerak, shuning uchun daraxtlar binoga 10m dan yaqin ekilmaydi, butalar esa 5 m dan yaqin ekilmaydi. Daraxtlar yo'lak chetidan 1 m uzoqlikda ekiladi.

Gulzorlar asosan maydon va binolarning kirish qismiga shuningdek, bino va xalqa yo'li o'rtasida yo'lak qilib joylashtiriladi. Har bir guruh maydonchalari atrofiga gulpushtalar ekish tavsiya etiladi. Gulzorlarga ko'pyillik gullar (popukli floks, pion, del`finium, akvilegiya, rudbekiya va h.k.) va uzoq gullaydigan bir yillik gullar (xitoy astrasi, antirrium, petuniya, sinniya, klarkiya, portulak, kosmeya va b) ekish maqsadga muvofiq.

Do'stlik MFY da joylashgan bolalar bog'chasi hududida landshaft tashkil etilishi:

Xo'jalik hovlisi hudud chegarasiga bevosita tutashgan bo'lib, boshqa hududlardan hatto bolalarning bexosdan kirib qolishiga yo'l qo'ymaydigan darajada ajratilishi lozim. Xo'jalik hovlisi axlat yig'ish qurilmalari, kir quritadigan maydonchalar va xo'jalik omboridan tashkil topadi. Yo'llar eni 3,5 m va 12x5,5 m li orqaga burilish maydonchasi bilan loyihalanadi. Ularni bino bo'ylab eng qisqa masofada va fasad qismidan 8 m uzoqlikda loyihalanadi. Binodan bolalarni guruh maydonchalariga va guruh maydonchalardan umumiyga o'tishi uchun 1-1,5 m li yo'laklar yotqiziladi. 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalar maydonchalari

o'zaro velosiped uchish uchun mo'ljallangan halqa yo'lak bilan bog'lanadi. Yo'laklar qattiq bo'lmagan qoplamalar bilan qoplanadi (g'isht, qum, shag'al, graviy, mayda graviy va h.k.).

Do'stlik MFY sining Maktab hududini landshaft tashkil etish

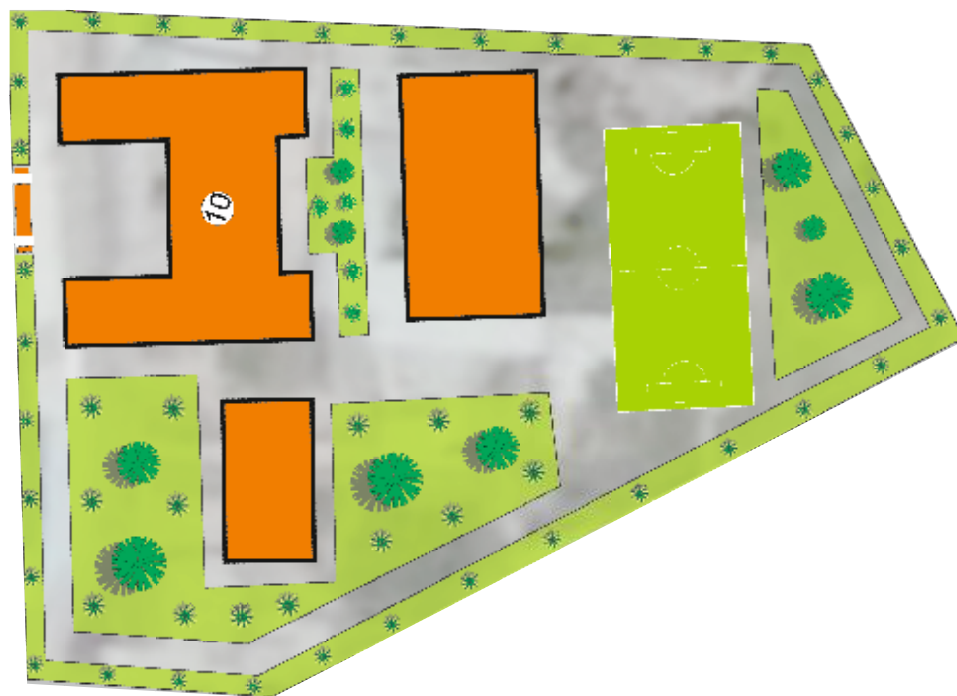
Maktab hududi qizil chiziqdan kamida 15 m uzoqlikda alohida joylarga joylashtiriladi. Maktab hududi chegarasidan turar uylar devorigacha masofa agar kirish mavjud bo'lsa, 10 m, agar kirish bo'lmasa 5 m dan kam bo'lmasligi kerak.

Hudud qulay shaklda, yaxshisi to'rtburchak shaklida bo'lib, yon atrofidagi hududlardan panjara va butalar bilan ajratiladi. Maktabga yo'llar eng qisqa yo'nalish bo'ylab loyihalanadi. Hudud ko'cha bilan maxsus yo'l yoki turar uylarni shahar yo'li bilan bog'lovchi kvartal ichki yo'li bilan bog'lanadi.

Maktab hududi landshaftini tashkil etishda bino joylashishi katta ahamiyatga ega. Binoni hududning bir tomoniga joylashtirish maqsadga muvofiq. Bu gorizontall tekislik kerak bo'ladigan sport va boshqa maydonlar joylashtirish uchun qulay.

Maktab landshaftini tashkil etish 4 ta asosiy funktsional zonalashga asoslanib (kirish, dam olish, o'quv-tajriba, xo'jalik) loyihalanadi (9-chi rasm).

Kirish hududi yig'ilishlar o'tkaziladigan maydonni o'z ichiga oladi. Rekreatsiya hududi eng katta hudud hisoblanib, unga faol va tinch dam olish hududlari kiradi. Faol dam olish hududiga kichik va katta yoshdagi maktab o'quvchilari dam olishi, sport hududi kiradi.

Do'stlik MFY siga loyihalangan 500 o'rinli maktab hovlisini landshaft tashkil etilishi:

- Sport hududiga esa futbol maydoni, kichik va katta yoshdagi maktab o'quvchilari uchun sport maydonlari to'plami kiradi. Tinch dam olish hududi dam olish burchaklari mavjud bo'lgan istirohat bog'chasi ko'rinishida loyihalalanadi. O'quv-tajriba hududi o'z ichiga mevali bog', poliz ekinlari va sabzavotlar uchun, kichik yoshdagi maktab o'quvchilari uchun tajriba uchastkalari, issiqxonalarni oladi.

Xo'jalik hududida omborxonalar, uskunalarni olib kelish va tushirish uchun maydonchalar, asbob-uskunalar saqlash joyi va axlat yig'ish qurilmalari uchun maydonchalar va boshqalar joylashtiriladi.

Do'stlik MFY sidagi aholi yashash joylari landshaftini tashkil etishning maqsadi ko'kalamzorlashtirish va landshaft arxitektura vositalari bilan yaxlit, garmonik (uyg'un) shahar muhitini shakllantirish hisoblanadi. Bunda bosh vazifa atrof - muhitning tabiiy va sun'iy komponentlari orasidagi optimal munosabatni uning barcha ierarxik sathlarini ta'minlashdan iborat bo'lib, bunda tabiatning insonga sog'lomlashtiruvchi ta'sirini kuchaytirish va sanoat hamda qurilishning tabiatga salbiy ta'sirini minimumga keltirish.

Aholi turar-joylari, shaharlar, asosan yirik shaharlar turli funktsional hududlarga bo'linadigan maydonlardan iborat. Bular markaziy, atrof hududlari, sanoat, rekreatsion hududlar, tashqi transport hududlari va b. Bu hududlar landshafini tashkil etish aniq funktsional vazifaga, hamda, rejaviy va fazoviy tashkil etishning o'z xos jihatlarini belgilovchi tabiiy, ijtimoiy-iqtisodiy, ekologik, sanitariya-gigienik, shahar qurilishi va boshqa omillarga bog'lik.

Do'stlik MFY ning umuman, aholi turar-joy sistemasida joylashgan landshaftni tashkil etish izchillik bilan "yuqoridan pastga tomon" – avval joylashtirishning guruhli sistemasi va shahar bosh rejasi miqyosida, keyin esa shahar rejaviy tumani miqyosida amalga oshirilishi kerak va shundan so'ng batafsil rejalashtirish loyihasi darajasiga chiqishi kerak.

Istalgan o'lchamdagi va vazifadagi ko'kalamzor hudud aslida ma'lum vazifalar to'plamini bajaradi: rekratsion, sanitar-gigienik, mikroiklimiy, estetik, tabiatni muhofaza qilish, rejaviy-regulyativ, xo'jalik-texnik. Alohida ko'kalamzorlashtirilgan maydonlar qanchalik ko'p vazifalar majmuini bajarsa, shahar landshaft tizimining umumiy samaradorligi shuncha yuqori bo'ladi.

Qurilish o'ziga xos geometrik shakllari ko'proq bo'lgan aholi punktlarini qurishda, jamlangan o'simliklar, qat'iy chiziqlarni yumshatuvchi qo'shimcha element vazifasini bajaradi. O'simliklar ayrim qurilgan sektorlar orasida bo'g'in bo'lib xizmat qiladi va tegishli ko'kalamzor tizim bilan tumanlarni o'zaro va atrof muhit bilan bog'laydi. Turar-joy tumani yoki kichik tumanning asosiy o'simliklari atrofdagi tabiiy muhitning o'simlik assosatsiyalarining eng dekorativ jinslardan iborat bo'lishi kerak. Agar unga hudud uchun ma'qul keladigan va asosiy o'simlikka biologik jihatdan to'g'ri keladigan o'ziga xos dekorativ, ekzotik jinslar qo'shilsa, bu bilan aholi turar joylari landshaftining o'ziga xos qiyofasi ta'minlanishi mumkin.

Do'stlik MFY sidagi turar-joy tumanining ko'kalamzorlari tizimiga - uning hududidagi bog' va parklar, madaniy-maishiy xizmat ko'rsatish muassasalarining ko'kalamzor maydonlari, xiyobonlar, bulvarlar kiradi.

Tumanning ko'kalamzorlari odatda hududning topografiya xususiyatlarini hisobga olgan holda yirik massivlar qurilishida loyihalanadi. Ko'kalamzorlarni kundalik foydalanish - turar joylarning hovlilari, bolalar bog'chalari va maktablarning hovlilaridagi ko'kalamzorlar, hamda periodik foydalansh turlariga - parklar, bog'lar, bulvarlarga bo'lish mumkin.

Turar-joy tumani bog'ini jamoat markazi yaqinida tuman sport majmuasiga bog'lab joylashtirish maqsadga muvofiq. Bog' hududini umumiy dam olish, sport, ko'ngilochar, tinch dam olish, bolalar o'yinlari qismlariga bo'lish tavsiya etiladi.

Bulvar va piyodalar xiyobonlari asosiy yo'nalishlar bo'ylab loyihalanadi. Ular o'zaro ko'kalamzor hududlar, bog', xiyobon, maktab, bolalar bog'chalari ko'kalamzor hududlarini birlashtirib, jamoat binolari, jamoat transporti bekatlariga qulay kelish joylari tashkil etishlari maqsadga muvofiqdir.

Yashash hududiga yashil o'simliklarni shunday joylashtirishda ko'kalamzor hududda havo almashish imkoniyati bo'lishi lozim. Havo aylanishiga to'siq bo'luvchi baland yashil ekinlar bilan o'ralgan o'tloqlar, maysazorlar, hiyobonlar yaratishda teskari natija hosil bo'lishi mumkin, ya'ni ko'kalamzorlashtirilgan hududlarda harorat yuqori bo'ladi. Turar-joy hududlarini shahar ichki yo'llarini ko'kalamzorlashtirish va katta ko'chalardan quyuv daraxtlar va butalar ekib ajratish lozim.

Do'stlik MFY dagi Jismoniy tarbiya va sport inshootlarini turar-joy tumani ko'kalamzor tizimini to'ldirishi lozim. Tuman sport inshootlariga sport yadrosi va suzish basseyni, sport maydonlaridan iborat sport majmuasi, sport zalni o'z ichiga oladi. Turar joy tumanining ko'kalamzorlari va sport inshootlari odatda joyning landshaft xususiyatlarini hisobga oluvchi o'zaro bog'liq tizim sifatida loyihalanadi.

SHahar aholisining tabiat bilan bo'lgan aloqasini saqlab qolish. Aholining ko'payishi va u bilan bog'liq holda shaharlarning ham o'sishi va kengayishi odamlarning tabiat bilan bo'lgan zaruriy aloqasining buzilishiga olib kelmoqda, natijada shahar aholisi yashash sharoitining yomonlashuvi yuz

bermoqda. SHu tufayli ko'kalamzorlar, quyosh tushib turuvchi ochiq yerlar va ulardan shahar aholisining har kuni foydalanishi tobora dolzarb masalaga aylanmoqda. Bu esa turar-joy binolari tarkibiga ko'kalamzorlashtirilgan maydonchalar va boshqa tabiat elementlarini kiritish imkonini beradigan tuzilishlarini izlab topish lozimligini ko'rsatadi. Bunday majmualar odamlarning tabiat bilan yaqinligini ta'minlashi lozimdir.

Maxalla bog'lari ko'kalamzorlashtirish tizimining doimiy va davriy dam olish uchun xizmat ko'rsatadigan asosiy zvenosi hisoblanadi. Turar-joy maxalla bog'lari kamida 2 Ga (sport majmuasidan tashqari) maydonga joylashtiriladi va 1 km radiusdagi aholiga xizmat ko'rsatishga mo'ljallanadi.

Maxalla hududida shahar parklari joylashsa, turar-joy tumani bog'iga ehtiyoj yo'q. Turar-joy tumani bog'ini jamoat markaziga yaqin qilib, turar-joy tumani sport majmuasi bilan bog'lagan holda, mavjud landshaft xususiyatlarini hisobga olib, ko'proq manzarali, turli rel'ef ko'rsatkichlariga ega joyga joylashtirish maqsadga muvofiq. Turar-joy tumani bog'ida dam olishning turli shakllari joylashtiriladi. Bundan kelib chiqqan holda bog' hududini faol dam olish hududi va tinch dam olish hududiga ajratish lozim.

Do'stlik MFY sining Xiyoboni – 0,15-1.5 Ga maydondagi ko'kalamzorlashtirilgan hudud bo'lib, maydon, ko'chalar kesishmasi yoki mavzening ko'chaga birikadigan hududida joylashtiriladi. Xiyobonni rejalashtirishda yo'laklar, maydonchalar, gazon, gulzorlar, alohida daraxt guruhlar, butalar, haykallar kabi badiiy san'at na'munalari, favvoralar va h.k.lar qo'llanilishi mumkin. Xiyobonlar aholining qisqa muddatli dam olishi va maydonlar, ko'chalar, jamoat binolarini dekorativ bezatish uchun mo'ljallanadi.

Do'stlik MFY sidagi Bulvar – ko'kalamzorlashtirishning chiziqli shakli bo'lib, magistrallar, qirg'oq bo'ylari, turar-joy ko'chalari bo'ylab tashkil etiladigan kengligi 16 m dan kam bo'lmagan daraxt va butalarni xiyobon shaklida ekilishidir. Piyodalar harakati va qisqa muddatli dam olishga mo'ljallangan.

Turar-joy maxallasini ko'kalamzorlashtirish sistemasini tashkil etish maxallaning umumiy o'lchamlari va umumiy arxitekturaviy-fazoviy yechimidan kelib chiqadi. SHuningdek, fazoviy muhitning ko'p darajali bo'lishini ta'minlash lozim, buni o'z navbatida, tomosha qiluvchi qabul qilishi uchun eng manzarali yo'nalishlarni aniqlash va bu yo'nalishda o'simliklar va qurilmalarni mutanosiblikda joylashtirish lozim.

Turar-joy maxallasini ko'kalamzorlar tizimiga quyidagilar kiradi

- Turar-joy maxallasini chegaralari bo'ylab, ichki yo'llar bo'ylab, xo'jalik va yordamchi inshootlar atrofida ekiladigan o'simliklar;
- Turar-joy maxallasini bog'i o'simliklari;
- turar-joy guruhlaridagi hududlar, dam olish maydonchalari, bolalar o'yin maydonchalari, piyodalar yo'laklari;
- maktab va maktabgacha yoshdagi bolalar muassasalari hududi;
- qurilmalari zich joylashgan hududlarda binolar tomlarida kichik bog'lar tashkil etish bilan to'ldirilishi mumkin.

Turar-joy maxallalarda va yaqinida yirik ko'kalamzorlar maydon bo'lmagan holda tashkil etish maqsadga muvofiq. Bunday bog'lar turar-joy binolariga piyoda yetib borish imkoni bo'ladigan darajada yaqin qilib loyihalanadi (500 m), maydoni esa 2 dan 12 Ga gacha o'zgarishi mumkin. Bog' hududi yoshi kattalar uchun tinch dam olish hududi, bolalar va o'smirlar uchun faol dam olish hududi, xo'jalik hududidan (bog' chegarasiga yaqin joylashtiriladi) tashkil topadi. Turli iqlimiy sharoitlardan kelib chiqib bog' qo'shimcha xususiyatlarga ega bo'lishi mumkin.

SHunday qilib, issiq iqlimda havoni namlantiruvchi va sovutish xususiyatiga ega bo'lgan kichikroq suv qurilmalari ko'proq qo'llaniladi. Kuchli shamollar bo'ladigan hududlarda ko'pincha bog'ning kompozitsion yechimi asoslanadigan shamoldan himoya qiluvchi o'simliklar ekiladi.

Etarli darajada katta yashil massiv sifatida bog' kompozitsion markazi bo'lib, maxallalarga xizmat qilishi ham mumkin. Ko'pchilik bog'larga yopiq kompozitsion yechim xosdir, lekin loyihalash amaliyotida chiziqli turar-joy

maxallasini bog'i ko'payib bormoqda. Unda maktab, bolalar bog'chalari, jamoatchilik muassasalari, shuningdek, sport va o'yin maydonchalari "ilmoq" shaklida birikib ketadi. CHiziqli bog' maxallaning barcha xizmat ko'rsatish muassasalariga piyoda yetib borish imkonini yaratib beradi.

Do'stlik MFY sining ko'chalar o'simliklari qatorli ekish shaklida tashkil etiladi, buta, yashil devorlar chiziqlari, o'simliklarni guruhli ekish; muhandislik tarmoqlarini joylashtirish uchun gazon chiziqlari, harakatni tartibga solish uchun yashil orolchalar rejalashtirish mumkin. Ko'chalar ko'ndalang kesimidan kelib chiqqan holda ularning ko'kalamzorlashtirish darajasi (qizil chiziq ichida) chorrahalar orasidagi qismlarda % ko'rsatkichida berilishi mumkin. SHunday qilib, turar-joylar ko'chalarida 52-55%, tuman ahamiyatidagi magistral ko'chalarda 24-45%, tezyurar qatnovli yo'llarda 50-56%.

MFY da dam olish maydonlari kattalar va bolalar dam olishi uchun mo'ljallanadi. Kichik va o'rta yoshdagi bolalar o'yinlari uchun maydonchalar o'zaro va boshqa qurilmalardan yashil jonli devor bilan ajratilishi lozim.

MFY ning xo'jalik hovlilari, garajlar hududi va chiqindilar to'plash joylarini boshqa hududlardan qalin o'simlik qatori bilan ajratish lozim, qurilmalar devorlariga ko'p yillik chirmashuvchi o'simliklar o'tkazish lozim.

MFY da uy oldi chizig'ini ko'kalamzorlashtirish. Janubiy va janubiy-g'arbiy fasadlarda ko'kalamzor chizig'ini kamida 6 m olish, butalar bilan birga past bo'yli daraxlar ham ekish lozim. SHimolga qaragan fasadlarda ko'kalamzor chizig'ini kamida 3 m olish lozim va gazon, gulzorlar, butalar guruhlari ekilishi mumkin. Janubiy hududlarda yakka va guruhli qilib ekiladigan baland daraxtlarni joylashtirish uchun ko'kalamzor chiziqlar kengligini: agar fasadlar shimoliy va shimoliy-sharqiy yo'nalishda joylashgan bo'lsa – 7-10 m, janubiy va janubiy-g'arbiy yo'nalishda bo'lsa – 12 m gacha olinadi. Bir tipdagi uzun uylar joylashtirilgan holda ko'kalamzorlashtirish usullarini qiziqarliroq qilish uchun binolar fasadiga chirmashuvchi o'simliklar o'tkazish mumkin.

Uchqorg'on shahar hududida zamonaviy mahalla markazining tabiati, ekologik muammolari va uning yechimi.

Bugungi kunda turar-joy maxallalari ayanchli ahvolga tushib qolgan. Yo'llar va jamoat binolarining ta'mir talabligi, uylarning avariyaaviy holdaligi, infratuzilmaning ishlamasligi, ko'kalamzor hududlarning mavjud emasligi va h.k. Maxallada sobiq ittifoq davrida qurilgan ko'p qavatli turar-joy binolari va asosiy ko'chalarning ta'mirtalabliligi va yakka tartibdagi turar-joy binolari bugungi kun shaxarsozlik talablariga javob bermaydi. Uylarning ayanchli ahvoldaligi mahalliy aholiga noqulayliklar keltirib chiqarmoqda. Maxalladagi mavjud bo'lgan bog'cha va maktablar zamonaviy talablarga javob bermaydi. SHuningdek mahalliy aholi uchun madaniy va jismoniy hordiq chiqarish uchun yetarlicha rekreatsion zo'nalar tashkil etilmagan.

Do'stlik maxallada loyihalashtirilayotgan hudud 26000 m/kv maydonni egallaydi. Loyihadan asosiy maqsad yahlit kompozitsion yechim takif etishdir.

Aholiga qulaylik yaratish maqsadida maxalla markazi tashkil etilib, aholi dam olsh va ko'ngil ochish maydonchalari loyihalandi.

Maxalla hududi ko'kalamzorlashtiriladi. Buning uchun soya beruvchi va dekorativ daraxtlar mavsumiy gullaydigan butalar, qishin-yozin ma'lum bir ketma-ketlikda gullaydigan anvoi gullar ekish rejalashtirilgan. Maxalla hududida tashkil etilgan alleya transport qatnovidan butunlay ozod etib loyihalangan. Bu esa aholining ushbu shovqindan, changdan, havf-hatardan yiroq bo'lishiga zamin yaratadi. Bundan tashqari alleya hududida favvorali maydon mavjud bo'lib, u aholiga maroqli hordiq chiqarishga yordam beradi.

Mavze hududida ko'plab sport maydonchalari, kichik bolalar uchun o'yin maydonlari, kattalar dam olishi uchun tinch hududlar tashkil etilgan.

Ushbu loyihada ko'zda tutilgan barcha yechimlar keyinchalik Namangan viloyatida rekonstruksiya qilinayotgan yoki yangidan barpo etilayotgan barcha hududlar uchun etalon vazifasini bajarishi ham mumkin.

III. TRANSPORT VA MUXANDISLIK KOMMUNIKATSIYALARI BO'LIMI

Bitiruvchi: _____ **J.G'oyibnazarov**
(imzo)

Rahbar: _____ **I.Yakubdjanov**
(imzo)

Uchqo`rg`on shahar hududida zamonaviy mahalla markazi transport va muxandislik-kommunikatsiyalari bo`limi

3.1.Muhandislik tarmoqlari haqida umumiy ma'lumot.

SHaharlarda muhandislik tarmoqlari – muhandislik kommunikatsiyalaridan, ularga xizmat qiluvchi inshootlardan va turli yordamchi qurilmalardan iborat murakkab tizimni tashkil qiladi. Muhandislik tarmoqlari yer osti va yer usti turlariga bo`linadi (o`z navbatida yer usti tarmoqlarini ikki xilga bo`lish mumkin: bevosita yer ustida joylashgan va yerdan ko`tarilgan holatda. Ba`zi hollarda yer ustida tarmoqlar joylashtiriladi. Biroq bu loyiha turar joylarda memoriy kompozitsiyani buzadi).

SHahar yer osti tarmoqlari shaharni muhandislik obodonlashtirishning asosiy elementlaridan biri bo`lib hisoblanadi.SHahar yer osti tarmoqlari shahar aholisini madaniy-maishiy muassasalarni,sanoat korxonalarining talabini qondirish uchun xizmat qiladi.

Muhandislik obodonlashtirish shaharsozlik ishlarining katta qismini tashkil qiladi. Massivning bosh rejasini loyihalashda massiv hududini muhandislik tayyorlash va obodonlashtirish bo`yicha juda ko`p va o`ta muhim masalalar ko`ndalang bo`ladi, bular: vertikal rejalash va suvni qochirish; jarliqlar, ko`chkilli, suv bosadigan va botqoqli joylarni o`zlashtirish va obodonlashtirish, quruq-issiq mintaqalarda joylashgan shahar hududini suv bilan ta`minlash va sug`orish, zilzilaviy va doimiy muzliklar bilan qoplangan rayonlarni shahar qurilishi uchun o`zlashtirish; transport va piyodalar yo`llarni, avtomobil to`xtash joylari va xo`jalik maydonlarini joylashtirish; ko`kalamzorlar, dekorativ va sport ahamiyatiga ega kichik suv inshootlarini barpo etish; sport inshootlarini va kichik memoriy shakllarini qurish; ko`chalar, maydonlar va shaharning boshqa joylarini sunniy yoritish; yer osti kommunikatsiya tarmog`i va suv ta`minoti, elektr, issiqlik va gaz ta`minoti tizimining shahar rivojlanishi istiqbolini ko`zda tutgan holda uzluksiz ravishdagi faoliyati tushuniladi.

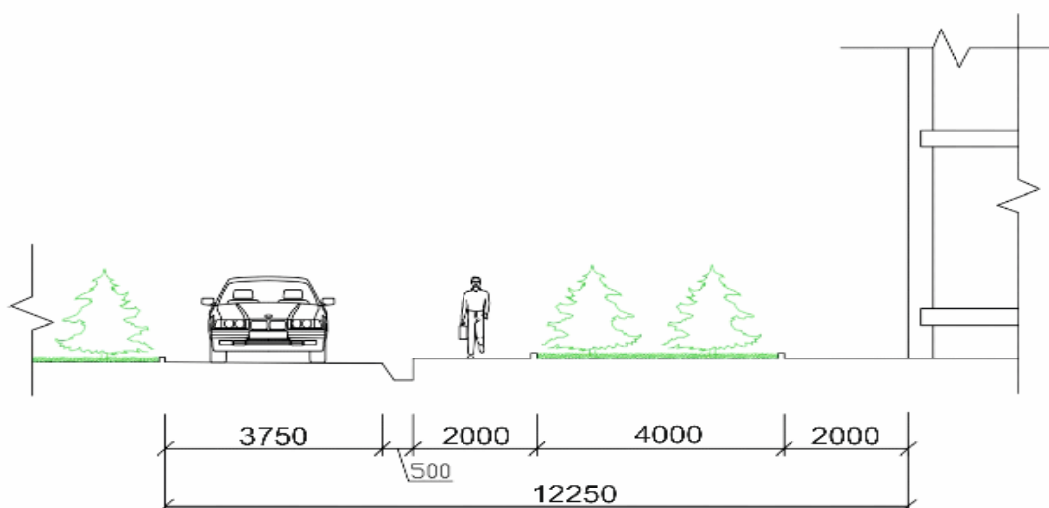
Suv ta'minoti tizimiga suvni manbadan oluvchi inshootlardan tortib, uni tozalash, zaxirada saqlash va iste'molchiga yetkazishgacha bo'lgan barcha inshootlar majmuasi kiradi. Suv ta'minoti tizimi bir qancha ko'rsatkichlar bilan turlanadi. Loyihalanayotgan hudud turar joy hududi bo'lgani uchun u yerda, o'quv muassasalari, kichik maishiy xizmat ko'rsatish binolari, jamoat binolari, undan tashqari rekriatsion hudud ham birikib ketganligi sababli madaniy-ko'ngil ochar memoriy obektlar qatorida kichik art obektlar ham mavjuddir.

3.2.Transport tarmoqlari haqida umumiy ma'lumot.

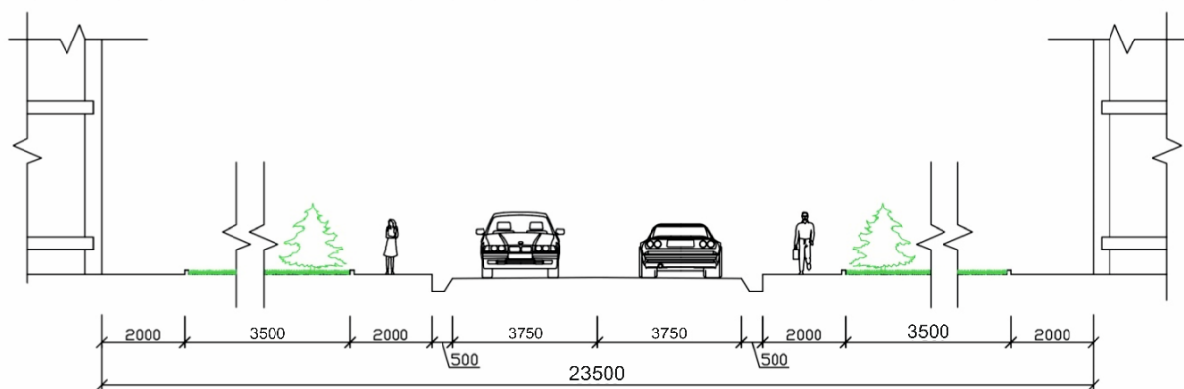
SHaharsozlikda transport tizimi alohida o'rin tutadi. Transport tizimi shahar aholisining aktiv hayotini ta'minlaydi va uning samaradorligini oshiradi. Aks holda transport tizimisiz ayniqsa hozirgi kunda shahar hayotini tasavvur etib bo'lmaydi. Transport va piyodalar harakatini loyihalash va uni tashkil etish shaharning me'yoriy – loyihaviy yechimida asosiy muammolaridan biridir.

SHaharning loyihaviy tarkibida ko'cha – yo'l tarmog'ini oqilona yechimini toppish muhim masaladir. Ko'cha tarmog'ining umumiy boshtarx konsepsiyasiga bo'y so'ndirilgan .

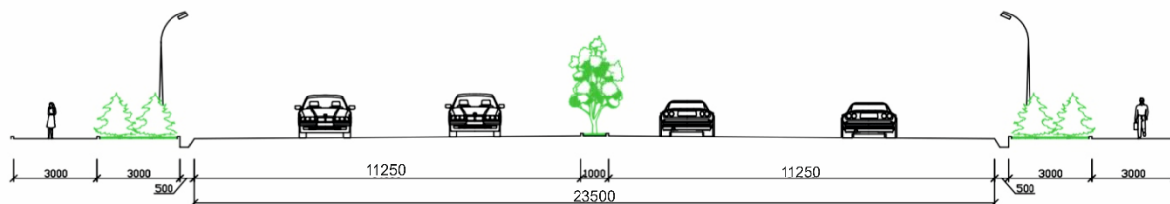
loyihada quyidagi o'lchamdagi yo'llar qirqimlari ishlatilgan:

Forobiy nomli Mahalliy ichki ko'cha.

Amir Temur nomli Mavze miqyosidagi ko'cha.

Dostlik nomli Tuman miqyosidagi ko'cha.

Tuman ahamiyatidagi magistral ko'chalarning kengligi turar joylarning joylashishiga qarab, qizil chiziq va trotuar oralig'ida yashil polosaning bor yoki yo'qligidan kelib chiqqan holda 29-41 m ni tashkil qiladi. Bu o'lcham yashil polosalar hisobiga o'zgarishi mumkin.

Men loyihalashtirayotgan mavze loyihasi Orzu massivida katta ahamiyatga ega bo'lgan ko'chalarning kesishgan joyida joylashgan. SHimol tomondan Namangan-To'raqo'rg'on-Toshkent aylanma yo'li, G'arbdan-ichki yo'l, Janubiydan-Namangan- Toshkent avtomobil yo'li, SHarqdan- Irvadon soy bilan chegaralanadi. Himoya hududida ya'ni ko'cha va turar joylar orasidagi masofa oralig'ida yashil ko'kalamzorlashtirish hududi joylashtirilgan. Bunda avtoulowlardan chiqadigan har xil zararli gazlardan va shouvqundan himoya qilish asosiy maqsaddir. Asosan archa va sosna daraxtlarini ekishni

loyihalashtirdim, chunki, ma'lumki archa va sosna karbonat angidritni yutib kislorod etkazib berish miqdori boshqa daraxtlarga nisbatan yuqori. Bu esa o'z navbatida kichik tuman loyihasida mikroiqlimni yaratishga xizmat qiladi.

Mahalliy ichki ko'chalar ham avtoulavlarning o'zidan chiqaradigan vibratsiyasiga chidamli. Umumiy eni 6 va 3.5 metrni tashkil etadi. Yo'llar avtoulavlarning erkin harakatlanishiga to'sqinlik qilmaydi. Lekin, bunda kesib o'tuvchi (skvoznoy) yo'llarga yo'l qo'yilmagan.

Mavzening ichki ko'cha va yo'llar - binolar guruhiga yoki alohidagi bino va inshootlarga, madaniy- maishiy ob'ektlarga, do'kon, maktab, bog'chalarga, xo'jalik maydonlariga, yong'inga qarshi gidrantlar va boshqa xo'jalik va xavfsizlik xizmatlari obetlariga xizmat qiladi.

Ko'chalar shaharlarning dastlabki shakllana boshlagan paytlardan boshlab shakllanadi. Shaharda transport tizimini tashkillashtirish shahardagi aholi zichligi har 1000 kishiga to'g'ri keladigan avtomobillar soniga, tarixan shaharning shakllanishida ko'cha-yo'l tarmog'ining qaysi sxema asosida shakllanganligiga bog'liqdir. Zamonaviy shaharsozlikda transport tizimini maqbul yechimini yaratish shaharni shakllantirishda asosiy rol hisoblanadi.

Transport tizimi quyidagilardan iboratdir:

- ko'cha-yo'l tarmog'i;
- jamoat transport tarmog'i;
- tashqi va shahar oldi transporti;
- transport infrastrukturasini.

Do'stlik MFY si Ko'chalari – bu aholi turar joylarining bir qismi bo'lib, shahardagi barcha harakatini uzatishga, oqava suvlarini oqizishni tashkil etish, yer osti tarmoqlarni o'tkazish, ko'kalamzorlashtirish va yer osti qurilmalarini o'rnatishga mo'ljallanadi.

Bundan tashqari ko'chalar – bu shahardagi bin ova inshootlar ansambliga estetik, ekologik ruh bag'ishlovchi ochiq fazoviy muhitdir. Ko'chalarning eni bosh rejada belgilanuvchi “Qizil chiziq” lar bilan belgilanadi.

Qizil chiziqlar qarama-qarshi joylashgan mikrorayonlarni, sanoat rayonlarini, bog'larni, hiyobonlarni, sport majmualari, turar joylar va boshqa inshootlarni ko'cha hududidan ajratib turadi.

Qizil chiziq chegarasida ko'cha tarafga o'tuvchi bino va inshootlar yoki ularning biror qismini ko'rish qat'yan ta'kidlanadi.

Ko'cha elementlari:

1-qatnov qismi ; 2-ajratuvchi polosa; 3-ajratuvchi yashil chiziq; 4-ariq; 5-piyodalar yo'lkasi; 6- tashqari yoritish tarmoqlari.

Ko'chaning qatnov qismi bir yoki bir nechta lentadan iborat bo'lib, lentaning kengligi ko'cha kategoriyasidan kelib chiqqan holda 3-3.75 m ni tashkil etadi.

Ko'cha va yo'llar toifalari:

Barcha turdagi shahar transportining jadalligi va tezligining ortishi bilan shaharlarda transport tarmog'i uchun yangicha talablar qo'yiladi. Katta bo'lmagan kvartallardan iborat shaharlarimizda deyarli bir xil shaklda o'tkazilgan ko'cha-yo'l tarmoqlari bugungi kun transport talablariga javob bera olmaydi.

Ko'cha va yo'l tarmoqlarini toifalashtirish transport oqimini jadal ravishda o'tkazish imkonini beradi.

Turar joy ko'chalari:

Mikrorayon va turarjoy dahalarining shahar magistrallari bilan bog'lashda transport va piyodalar uchun xizmat qiladi.

Turar joy ko'chalarida harakat hajmi 100-200 avto/soatga teng. Odatda bunday ko'chalarda jamoat transporti harakati yo'lga qo'yilmaydi.

Turar joy ko'chalarida qatnov qismining o'qlariga nisbatan egrilik radiusi 125 m bo'lib, eng katta bo'ylama qiyalik 8% (tog'li hududlarda 10%) ni tashkil etadi. Bunday ko'chalarda hisobiy tezlik 60 km/s ni tashkil etadi. Turar joy ko'chalariga

alohidagi yoki turar joy binolari guruhlariga olib boruvchi ichki yo'laklar bevosita qo'shiladi.

Ichki yo'laklar:

Ichki yo'laklar mikrorayonlar ichida loyihalanib, alohidagi yoki binolar guruhiga xizmat qiladi. Odatda ular tuman miqyosidagi magistral ko'chaga yoki turar-joy ko'chlariga borib ulanadi. Sanoat tumanlarida esa ular orqali alohida obektlarga boriladi.

Ichki yo'laklarida qatnov qismining o'qlariga nisbatan egrilik radiusi 30 m bo'lib, eng katta bo'ylama qiyalik 8% (tog'li hududlarda 10%) ni tashkil etadi. Bunday ko'chalarda hisobiy tezlik 30 km/s dan oshmasligi lozim.

Piyodalar yo'llari:

Piyodalar yo'llari mikrorayonlarda, turar joy tumanlarida, jamoat va savdo markazlarida, istirohat bog'larida, o'rmon tipidagi istirohat bog'larida dam olish maskanlarida, ko'rgazmalarda sport majmualarida va boshqa piyodalar to'planadigan joylarda loyihalanadi.

So'ngi yillarda, shaharsozlikda piyodalar yo'llarini transport yo'llaridan imkoni boricha himoyalashga harakat qilinmoqdadir.

Men o'z bitiruv loyihamda piyoda yo'llarini, piyoda yo'laklari kabi qatnov qismi bo'ylab emas, balki erkin ravishda, madaniy-maishiy markazlarga, jamoat transporti bekatlariga, mahsus alleyalariga, piyodalar uchun ajratilgan ko'chalarga chiqadigan qilib loyihalashni taklif etdim. Piyodalar yo'llari va yo'laklari uchun maksimal bo'ylama qiyalik 8% ni tashkil etadi.

**Quyida turli toifadagi ko'cha, yo'l va ichki qatnov qismlarining kengligi
keltirilgan.**

№	Ko'cha-yo'l toifalari	Bitta polosa kengligi, m.	Ikkala yo'nalishda harakat polosalari soni	
			Kamida	Istiqboldagi harakat hajmini hisobga olgan holda
	Tezkor yo'llar	3,75	6	8
2	SHahar ahamiyatidagi magistral ko'chalar:	3,75	6	8
	- uzluksiz harakatdagi;	3,75	4	6
	- harakati boshqariladigan.			
3	Tuman ahamiyatidagi magistral ko'chalar	3,75	4	6
	Yuk transporti harakati uchun yo'llar	3,75	2	4
4	Mahalliy ahamiyatdagi ko'cha va yo'llar:			
	- Turar joy ko'chalari;	3	2	4
	- sanoat zonasidagi yo'llar;	3,75	2	4

	Poselka yo'llar	3,5	2	2
--	-----------------	-----	---	---

Do'stlik MFY sining transportlarning ichki qatnovi muhim ahamiyat kasb etadi. Albatta, turar-joylari bo'lan joylarda avtoulavlar ham bo'ladi, ularni qatnovi, turishi uchun sharoit kerak bo'ladi. Loyihamda shularni hisobga olgan holda, avtoturargohlarni turarjoy binolarini yoniga qavatli qilib loyihalashni taklif etdim. Bu tipdagi turargohlar, hozirgi zamon talabi desa ham bo'ladi. Chunki, aholi soni o'sishi hisobiga ulovlar soni ham o'smoqda. Joylarni tejash, joydan unumli foydalanish maqsadida ham hozirda bu usul keng qo'llanilmoqda, Albatta, o'ziga yarasha kamchiligi ham bor. Agar barcha texnik talablar bajarilsa, bu kamchiliklar yutuqqa aylanadi. Har bir turar joy binosi tagidagi avtoturargoh 2-qavatdan iboratdir. Tabiiy yoritilmaydigan avtoturargohni yoritish maqsadida binolarning tom qismiga quyosh batareyalari o'rnatilgan. Ular quyosh nurlari yig'ib, yer to'la qismidagi chiroqlarni yoritib turadi, Undan tashqari qolgan, ya'ni yig'ilgan energiyani binolardagi podezdlarni yoritishga sarflanadi.

IV.EKALOGIK IQLIM SHAROIT YECHIMI

BO'LIMI

Bitiruvchi: _____ J.G'oyibnazarov
(imzo)

Rahbar: _____ I.Yakubdjanov
(imzo)

4.1. Uchqo'rg'on tumanining iqlimi.

Men loyihalayotgan Uchqo'rg'on tumanining iqlimi quruq subtropik, yozi quruq, issiq, qishi qisqa, sovuq va sernam. Yog'in-sochin kam (300—350 mm), bug'lanish katta. Yanvarning o'rtacha t-rasi —1gradus, —iyulniki 26,3°, Vegetatsiya davri 236 kun. Ob-havo sharoiti subtropik mevalar (anjir, anor va boshqalar) yetishtirish uchun qulay. Soy ko'p vodiylari tosh-shag'al bilan qoplangan. Tuproqlari adirlarda tipik va och bo'z tuproq, adirlar orasida sug'oriladigan o'tloqi, botqoq-o'tloqi va botqoq tuproqlar tarqalgan. Tumanning shimolidan Shimoliy Farg'ona kanali, janubidan Sirdaryo oqib o'tadi. Katta Namangan kanali, Yangiariq, Namangansoy, Girvonsoy, Irvadonsoy, Kosonsoy kabi suv manbalaridan ekinzorlar sug'oriladi. Yovvoyi hayvonlardan chiyabo'ri, quyon va boshqalar, qushlardan yovvoyi o'rdak, yovvoyi kaptar, olaqanot, qaldirg'och, chumchuq, laylak, boyo'g'li va boshqalar uchraydi.

Eng minimum harorat 20 dekabd 1930 yilda -29.5 ° C , maksimum harorat esa 18 iyul 1997 yilda +44.6°C gradus deb tasdiqlangan. Bahor va kuz fasllari erta keladi. Qizish va suvning oz miqdorligidadir.

Yillik o'rtacha shamol tezligi — 1,4 m/c

Yilliko'rtacha havonamligi— 56 %

Yillik o'rtaharorat - +14,8 C°

Uchq'rg'on tumani Iqlimi													
Ko'rsatkichlar	Янв.	Фев.	Март	Апр.	Май	Июнь	Июль	Авг.	Сен.	Окт.	Нояб.	Дек.	Год
Tashqi havo harorati	-2,0	1,1	8,5	16,2	21,5	25,7	27,2	25,2	20,2	13,5	5,9	0,2	13,7
O'rtacha maksimum, °C	8,7	9,2	10,4	12,3	13,5	14,3	14,6	14,9	15,4	13,9	11,0	8,1	12,2
Tashqi havo namligi	4,4	5,2	7,3	10,4	12,7	13,8	16,7	16,4	12,3	9,0	6,6	5,2	10,0
Yog'ingarchilik me'yori, мм	53	64	69	61	41	14	4	1	6	24	44	59	439

Uchqo'rg'on tumani tabiati:

Uchqo'rg'on tumani viloyatning shimoliy-sharqidagi tekislikda joylashgan.

Shimoliy-g'arbidan esa Norin daryosi oqib o'tadi. Katta Farg'ona, kata Andijon, Haqqulobod, Damariq, Ingichka, Chap sohil va Birlashgan kanallaridan ekinlarni sug'orishda foydalaniladi.

Uchqo'rg'on tumani o'simliklar olami:

Tumanda yovvoyi o'simliklardan tol, jiyda, shumtol, terak, shuvoq, yantoq, qo'ng'irbosh, qiyoq, chitir va qo'ytikan kabo o'simliklar o'sadi.

Uchqo'rg'on tumani hayvonot olami:

Yovvoyi hayvonlardan tulki, chiyabo'ri, kalamush, yumronqoziq, dala siqonini uchratish mumkin. Qushlardan qaldirg'och, laylak, musicha, boyo'g'li, chumchuq, mayna, bulbul, qorayaloq, zag'izg'on, o'rdak, qizilishton, sassiqpopishak, bedana va boshqa turli qushlarni uchratish mumkin.

Sudralib yuruvchilardan turli ilonlar, kaltakesaklar va echkamarlar bor. Suv havzalarida esa laqqa, sazan, ondatra kabi jonivorlarni uchratish mumkin.

Aholisi, asosan o'zbeklar, shuningdek qirg'iz, tatar, tojik, rus, koreys va boshqa millat vakillari ham yashaydi.

Aholining o'rtacha zichligi 1 m²ga 471 kishiga to'g'ri keladi. (2004-yil holatiga ko'ra). Shahax aholisi 33.3 ming kishi, qishloq aholisi 103.2 ming kishini tashkil etadi.

Qishloq xo'jaligi asosan paxtachilikka ixtisoslashgan. Sabzavotchilik, bog'dorchilik va chorvachilik ham rivojlangan bo'lib, tumanda 13 shirkat, 390dan ortiq fermer, 26.7 ming dehqon xo'jaliklari faoliyat ko'rsatadi.

Umumiy ekin maydoni 21.9 ming ga yerga shundan 11.7 ming ga yerga paxta, 7.3 ming ga yerga g'alla, 1.1 ming ga yerga sabzavot, 382 ga yerga kartoshka, 159 ga yerga poliz, 670 ga yerga beda ekiladi.

Uchqo'rg'on tumani Qo'qon-Andijon-Toshko'mir temir yo'li yoqasida joylashgan. Uchqo'rg'on temir yo'l stansiyasi orqali Andijon-Namangan-Toshkent, Qo'qon-Andijon, yo'nalishlarida poezdlar qatnovi amalga oshiriladi. Tumanda 219 km uzunlikda umumiy foydalanish yo'llari mavjud.

XULOSA

Bugungi kunda O'zbekistonda ko'p sohalarda islohotlar, xalq farovonligi yo'lida olib borilayotgan ishlar qatorida arxitektura va shaharsozlik sohasida olib borilayotgan ishlar ham diqqatga sazovordir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoev tomonidan qabul qilingan Uchqo'rg'on tumani "Do'stlik" maxalla fuqarolar yig'ini hududini memoriy rejalashtirish va 72 o'rinli ko'zi ojiz bolalar uchun maxsus maktab internat binosini loyixalash konsepsiyasi" shaharsoz arxitektorlarni yanada mas'uliyat bilan Uchqo'rg'on shahridagi Dostlik maxallasi xalq farovonligi yo'lida rivojlantirishga ruhlantirmoqda. SHularni inobatga olgan holda men ham bitiruv malakaviy ishim mavzusini Uchqo'rg'on shahridagi Do'stlik maxallasini ekspremental mavze deb tanladim. Diplom ishimni loyihalash jarayonida men hududni chuqur o'rgandim, mamlakatimiz va chet el zamonaviy tajribasidan foydalangan holda, o'z hududimda iqlim sharoitlariga mos, xalqimiz uchun ham an'anaviy ham zamonaviy bo'lgan turar joy binolari, ma'rifat markazlari-kutubxona va o'quv markazlarini, mahalla yig'ini, rekreatsiya dam olish hududlarini arxitektura rejaviy loyihaladim. Asosiy maqsad mavzeda yashovchi aholiga ham yashash uchun, ham farzandlarning ma'naviy –ma'rifiy komolga yetishi uchun, aholining dam olishi uchun qulay shart sharoitlar yaratishdan iborat bo'ldi. Men ushbu loyihamda buni uddasidan chiqdim deb o'ylayman. Kelgusida men yaratgan ushbu loyihada ko'zda tutilgan barcha yechimlar, xalqimizga manzur bo'ladi deb umid qilaman va Namangan viloyatidagi shahrlarning rekonstruksiya qilinayotgan yoki yangidan barpo etilayotgan barcha hududlari uchun etalon vazifasini bajaradi deb o'ylayman.

FOYDALANILGAN ADABYOTLAR.

1. Isamuhammedova D. U. "SHaharsozlik asoslari".
2. Isamuhammedova D. U. "Turar- joy tumani loyihasi"
3. Uralov. A. S., Adilova L. A., Nozilov D. A., Toshtemirov R. T. "Landshaft arxitekturasini" darslik : CHo`lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, Toshkent 2014
4. Adilova L.A. "Landshaft arxitekturasining nazariyasi" Toshkent, 2015
5. Cherepanov V. A. "Transport v planirovki goroda" Moskva, Stroyizdat, 1970 g.
6. QMQ 2.07.01-03 "SHahar va qishloq aholi punktlari hududlarini rivojlantirish va qurilishni rejalashtirish" Toshkent-2006.
7. "SHaharsozlik asoslari" Isamuhammedova D. U. Toshkent, 2014-yil
8. QMQ 2.05.02-07 "Avtomobil yo'llari" Toshkent-2007.
9. Grodzinskiy A.M. Allelopatiya rasteniy i pochvoutomlenie. Izbr.trudy TSentral'no-respublikansko botanicheskogo sada AN USSR. -Kiev: Nauk.dumka, 1991. S.173-174.
10. A. I. Kolesnikov – «Vertikal'noe ozelenenie». 1964y.
11. S. Ya. Sokolov, I. P. Zamotaev – «Spravochnik po lekarstvennym rasteniyam». Fitoterapiya. 1987y.
12. Bakutis V.E., Butyagin V.A., Lunts L.B. «Injenernoe blagoustroystvo gorodskix territoriy». Moskva, Stroyizdat, 1971 g.
4. Azimov X.A "Qurilishda mehnat havfsizligi" T-2003y.
5. QMQ 2.08.01-05. "Turar joy binolari" Toshkent-2006y.
6. QMQ 3.01.02-00 "Qurilishda havfsizlik texnikasi" Toshken-2005y.
7. SHNK 2.01.02-04 "Yong'in havsizligi" Toshkent-2004y.
8. QMQ 2.07.02-96 "Insonlarni hayoti va faoliyati" Toshkent-1996y

Foydalanilgan internet saytlar:

1. www.google.uz/transport tizimi
2. www.tiu.uz
3. uz.wikipedia.org
4. www.topglobus.ru
5. www.testing.uz
6. www.docs.cntd.ru
7. www.base.garant.ru
8. www.floristics.info

ILOVA

